БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№81 (10448) | 1964 оной апрелиин 4, суббото | Сэн 2 мүнгэн

...ЕХЭ ПРОДУКЦИ

...багшадта—ехэ түлөөhэ

...хозуудай хүдэлмэришэд ... колхознигууд — комму... ...үүсхэлтэйгээр бай-... мүн; тэдэнэр ееhэ-... ажалаар материальна бая-... болгоно, бүхы арад зондо ... зүйлнүүдые үйлэдбэ-... Эдэ продуктнуудые хэн ... үйлэдбэрилнэб, тэдэнэр лэ ... түлөөhэ абаха ёhотой» — Н. С. Хрущев байгша оной ...ин 28-да Москвада бо-... партийна, советскэ, хүдөө ... органуудай хүтэлбэрил-... хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн ...hэн байна.

...партиин ленинскэ ...льна Комитет, Советскэ ...тельство hүүлэй жэлнүүд-... колхознигуудай, совхозуудай ...ришэдэй ажалай түлөөhэ ...лүүлхэ, тэдэнии мате-... талаар урмашуулха ...да анхарал ехээр таби-... бодото ехэ хэмжээ ябуулга-... бэелүүлhэн байха юм. ...ай ашаар мүнөө үедэ хүдөө ...да оролдосотой hайнаар ...hан хүнүүд хүсэд хүрэ-... түлөөhэ абажа, хаа хаана-... дэлгэр ажаhуудаг.

...ажалай түлөөhэнэй, хүнүүдые ...льна талаар урмашуулха ...гуримые, тэрэнэй агуу ехэ ...хы хүсые ойлгоhон, зү-... хэрэглэhэн колхоз, совхо-... хүтэлбэрилэгшэд ажахы-... ...шадань түргэнөөр хүг-... Иимэ жэшээнүүд манай-... республикада олон.

...хар-Шэбэрэй үйлэдбэриин ...вление «Эрдэм» совхозой ...риин бүхы hалбаринууд-... ...хын тоосоондо ороhон бри-... ...нүүд, звенонууд эмхидхэг-... хүдэлмэришэдэй ажалай ...hон имагтал абаhан про-... ...иинь зэргээр үгтэнэ, хэрбээ ...hөө гадуур абабални нэ-... түлөөhэ үгэдэг гуримтай. ...үйлэдбэриин гаргаша бага ...hон, мүнгэ, зөөри алмаhан ...д урмашуулагдана. Үнгэ-... жэлэй дүнгөөр олон меха-... ...торнууд, хонишод, hаалишад, ...д нэмэлтэ түлөөhэ абаhан, ...з олзо оршотойгоор жэлээ ...hэн байна. Энэ асуудалаар ...ой директор, экономическа ...ай кандидат нүхэр Доржиев ...үсхэл оролдолго гаргаа.

...энэ совхозтой хүршэ ор-... «Знамя Ленина» колхоз ...үүлэгшэнь нүхэр Семенов) ...иинтэа гэшүүдые матери-... талаар урмашуулжа, ажа-... тоосоондо ороhон бригада-... ...ые эмхидхэжэ, үйлэдбэреэ ...наар хүгжөөжэ байнхай. ...ехэ продукци үйлэдбэрил-... ...саг соогоо hайн шанартай-... барилга хэhэн хүнүүд нэ-... түлөөhэндэ хүртэдэг. Тии-... хүнүүд даалгагдаhан ажал-... ...унэн сэдьхэлhээ, эзэн ёhоор ...жа, аша үрэ ехэтэйгээр ...лахые оролдодог байна.

Материальна урмашуулгын ... ехэ хүсэтэй байhые эн-... Дзержинскиин нэрэмжэтэ ...зой жэшээ дээрэhээ ха-... болоно. Энэ совхозой хү-... ...рилэгшэд (директор нүхэр ...ов) hаалишадта, hаалиин ...ын хүдэлмэришэдтэ hара ...эй дүнгөөр нэмэлтэ тү-... үгэхэ гурим жэлэй эхин-... тодорхойлhон байгаа. Жэ-... hарын түсэбhөө гадуур ...hан hүнэй сэнгэй 25 про-... hаалишадта, 10 процен-... тэжээл буйлуулдаг, мал ...лдаг, эдеэлүүлдэг хүнүүдтэ ... гэжэ тогтоогдоо hэн. Тэрэ-... ёhоор январь hарада 43 ...д нэмэлтэ түлөөhэндэ хүр-... Энээгээр урмашан, хүнүүд ...льда бүри hайнаар ажал-... 58 хүн шагнагдаа. Март ...да түрүүшүүлэй тоо 62 бо-... шагналда 650 түхэриг гар-... ...агдаа. Тиихэдэ энэ совхоз ...дэ hү худалдаха кварталай ... 190 процент дүүргэhэн

гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиhөө 2,2 дахин ехэ hү бэлэдхэлэй пунктда тушаагаа.

Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр hайнаар хүдэлhэн, олон хурьга түлжүүлhэн хонишодто нэмэлтэ түлөөhэ болгон 187 хони үгэhэн байна. Иимэ жэшээнүүд манайда олон.

Тиигэбэшье зарим ажахынуудта оролдосотой hайнаар ажаллажа, хүнүүдэй баян ургаса, малай ашаг шэмэ ехээр абахада тэдэнэртэ тогтоогдоhон гуримай ёhоор түлөөhэ үгэхын орондо элдэб шалтагаан оложо, тэрэниие бага болгохо гү, али орой үгэнгүйгөөр үнгэршэдэг ушар дайралдадаг. Жэшээнь, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Архинчеев» жэлhээ жэл бүри овощ худалдажа, олзо доход ехээр оруулдаг гэжэ алдаршанхай. Эндэ овощ ургуулхадаа бэрхэ хүнүүд олошорно. Тиин нёдондо жэлэй дүнгөөр Кокорино тосхоной овощ ургуулдаг звенодо түсэбhөө гадуур абаhан продукциинь сэнгэй 20 процентые үгэхөөр жэлэй эхиндэ тогтооhон байгаа. Теэд тэдэнэрэй баян ургаса абахадань колхозой правлени нэмэлтэ түлөөhыень хахадтань оруулаа.

Үгышье hаа, зарим ажахынуудта хүнүүдтэ нэмэлтэ түлөөhэ абаха аргагүй ехэ түсэб, даабари хүргэдэг заншалтай. Энэ ушарта хүнүүд нэмэлтэ түлөөhэ абаха байhандаа этигэдэггүй, тиимэhээ тэрэниие абаха гэжэ оролдодогшьегүй байха юм. Мүнөө олохон ажахынууд оньhожоруулагдаhан звенонуудта нэмэлтэ түлөөhэ үгэхэ гурим тодорхойлходоо, имагтал ажахыдаа туйлагдаад байhан шата баримталдагынь зүйтэй гээшэ. Зүгөөр нэмэлтэ түлөөhэн хүнүүдэй гол түлөөhэнэй 40 процентhээ дээшэ гараха ёhогүй.

Нэмэлтэ түлөөhэ тодорхойлходоо хүн бүхэнэй ажахыдаа хэды шэнээн сэбэр олзо оруулhыень, хэды продукци үгэhыень анхаралда абаха шухала. Энээниие баримталдаггүй хүтэлбэрилэгшэдшье бии. Бэшүүрэй XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд саахарай свёкло оньhон аргаар ургуулдаг механизатор Павловые материальна талаар горитой урмашуулхын орондо, свёкло гараараа ургуулагшадта үлүүгээр анхараа юм.

Совхозуудай хүдэлмэришэдэй ажалай гол түлөөhэн, нэмэлтэ түлбэри гуримшуулагдаhан байбашье, энэ шухала хэрэг колхозуудта олон янза байhаар. Колхознигуудай ажалай түлөөhэ, нэмэлтэ түлбэри гуримшуулха зорилгоор республикын Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерство тусхай дүрим зохёожо, колхозуудта хүргэhэн байна. Тэрэнэй үндэhөөр хүдөө ажахын артель бүхэн өөртөө тааруулан ажалай түлөөhэ тодорхойлхо ушартай.

Энэ жэлдэ хүдөө ажахын ургамалнуудай үндэр баян ургаса абахын, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхын тула колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые түлбэриин талаар урмашуулха, тэдэнэрэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ шухала. Мүн үйлэдбэреэ hайнаар хүгжөөжэ, олзо доходоо арьбадхажа, гүрэнэй түсэб амжалтатайгаар бэелүүлжэ байhан колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд урмашуулагдаха, шагналда хүртэхэ ушартай. Эдэ бүгэдые үйлэдбэриин управленинүүдэй, хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомуудай хүдэлмэрилэгшэд наринаар баримталха, бодото хэрэг дээрэ хэр бэелүүлэгдэжэ байhые хинан шалгаха үүргэтэй.

КПСС-эй обкомдо, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Хабартаа таряалан, сабшалангаа hайнаар уhалха, хүрьhэндэнь шииг нойто ехээр бариха hара үнгэргэхэ тухай

Газарай хүрьhэндэ шииг нойто hайнаар барижа шадаа hаа, ороohо таряан, үбhэ ногоон болон бусад ургамалнуудай элбэг ехэ ургаса абтаха байhаниинь элитэ.

Мухар-Шэбэрэй, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдэй колхоз, совхозууд үбэлдөө, хабартаа таряалан, сабшалан дээрэ саhа тогтоожо, тошон халяажа, тэндээ шииг нойто ехээр барихын тула горитой хүдэлмэри хэжэ байна. Тэдэнэр хүйтэнэйшье сагта бүлүүр станцинуудые хүдэлгэжэ, гол горходhоо уhа гаргаад, газараа уhална, мүн хабар эртэ таряалан уhалхын түлөө уhалууриин системэнүүд болон тусхай хаалта түхеэрэлгэнүүдые заhажа, бэлдэжэ эхилэнхэй.

Тиигэбэшье Хяагтын, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управленинүүдэй зарим ажахынууд газарай хүрьhэндэ шииг нойто ехээр бариха тушаа бираттай хүдэлмэри хэнэгүй. Бүлүүр станцинуудшье хүдэлгэгдэнэгүй. Газар уhалха элдэб түхеэрэлгэ, машина зэмсэгүүд ёhоор бэлдэгдэнэгүй. Гадна мүнөө хүрэтэр уhалууриин газарта хүдэлхэ тусхай звенонуудыешье бүридхэжэ дүүргээгүй байха юм.

Ороohо таряанай, үбhэ ногооной болон бусад ургамалнуудай үндэр баян ургаса абахын тула таряалан, сабшалан, бэлшээриин газар hайнаар уhалжа, хүрьhэндэнь шииг нойто ехээр бариха гээшэ туйлай ехэ удха шанартай байhые хараада абан, КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет **иигэжэ тогтообо:**

Энэ оной апрелиин 5-hаа ажахынуудта таряалан, сабшалан, бэлшээри уhалха хүдэлмэри эмхидхэжэ, газарай хүрьhэндэ шииг нойто элбэгээр бариха тусгаар hара үнгэргэхэ. Энэ hарын туршада таряалан, сабшалан дээрэ hайрамай уhа тогтоохо, уhалууриин системэнүүд болон бусад түхеэрэлгэнүүдые заhабарилжа, хаhа сагтань бэлэн болгохо, ажахынуудта бии байhан бүхы бүлүүр станцинуудые үдэр hүнигүй хүдэлгэжэ, газар уhалха ёhотой гэжэ Хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ министерствые, республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи уhанай ажахын управление, мүн үйлэдбэриин управленинүүд болон парткомуудые, уhалууриин системэнүүдые эрхилдэг управленинүүдые, совхозуудай дирекци болон колхозуудай правлени, парторганизацинуудые уялгалаа.

Уhалагдадаг газарта хүдэлхэ тусхай звенонуудые ойрын үдэрнүүдтэ эмхидхэжэ дүүргээд, уhалууриин хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулжа эхилхэ хэрэгтэй. Колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдые олоор элсүүлэн гаргаад, хаа хаанагүй hайрам тогтоохо, уhалууриин системэнүүдые хэрэглэн, бүлүүр станцинуудые хүдэлгэжэ, газар уhалалгые үргэнөөр эмхидхэхэ байна.

Газар уhалалга дээрэ хүдэлжэ байhан хүнүүдые, механизаторнууд болон бусад хүдэлмэрилэгшэдые материальна талаарнь зүбөөр урмашуулхын тула таарамжатай hайн түлөөhэнэй шэнэ гурим зохёожо нэбтэрүүлхэ шухала. Мүн газараа уhалhанайнь шанарые, абаhан ургасыень хаpалсажа, нэмэлтэ түлөөhэ үгэхэ гурим тогтоохо ёhотой.

Хабар эртэ таряалан, сабшалан hайнаар уhалха, hайрам тогтоохо хүдэлмэри үнгэргэлгэдэ ВЛКСМ-эй обком, колхоз, совхозой, үйлэдбэриин управленинүүдэй болон ажахынуудай комсомолой комитедүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсаха зэргэтэй.

Колхоз, совхозуудай, предприяти, эмхи зургаануудай залуушуулые гол хүдэлмэриhөөнь hаатуулангүйгөөр олоор элсүүлжэ, газар уhалалгада хабаадалсуулха байна.

Газараа hайнаар уhалжа, хүрьhэндэнь шииг нойто элбэгээр барижа шадаhан түрүү колхоз, совхозуудай дүй дүршэлые олондо жэшээ болгон, үргэнөөр харуулжа байха гэжэ республикын газетэнүүдэй, үйлэдбэриин парткомуудай газетэнүүдэй редакцинууд, республикын Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио-дамжуулга болон телевидениин комитет уялгалагдаба.

ХИМИ ШУДАЛНА, МЭРГЭЖЭЛЭЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛНЭ

Албанай хэрэгээр ябаhан хүндэ hонирхохо, hураха юумэн барагдаха бэшэ даа. Тиигэбэшье Шергинскэ совхозой парткомой секретарь Ефим Павлович Пенашевтай мэнэ уулзахадаа, гол түлэб таряашад болон механизаторнуудай хэр зэргээр hуража байhан тухай хөөрэлдэбэб. Ушарынь, hая Кабанскын үйлэдбэриин управленидэ ороходом, энэ ажахыда ажалшадай хими шудалха hуралсал гэмгүйгөөр эмхидхэгдэнхэй гэлсэжэ байгаа hэн.

— Ефим Павлович, совхоздотнай хими шудалалга хэр эмхидхэгдээд байна гээшэб? Хөөрэжэ үгыт.

— Бага зэргэ юумэ хэгдэнэ гээшэл даа. Агрохимиин hуралсал январиин эсэс багта эхилээ бэлэй. Манай совхоз долоон бригадатай. Бригада бүхэндэ агрохими шудалха кружогууд эмхидхэгдэнхэй. Энэ hуралсалда хүн зоншье ехэ эдэбхитэйгээр хабаадаhан байна,—гээд, Ефим Павлович хөөрөөгөө эхилнэ.

Нээрээшье совхозой партком механизаторнууд, таряашад болон малшадаа химиин юрэнхы мэргэжэлтэй болгохын хойноhоо ехэ оролдолго гаргаа. Кружогуудай hуралсалые агрономууд нүхэд В. Ф. Оскорбин, М. М. Конев, А. А. Инютин, Т. Ф. Дубкова, Н. А. Медведева, А. В. Инютина, П. М. Кобылкина гэгшэд эмхидхэн ябуулна. Энэ ниитынгээ хэрэгтэ эдэ нүхэд ехэ шударгыгаар хандана, эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлнэ.

Партком болон мэргэжэлтэд hуралсалда хэрэгтэй ном hудар, харуулан ойлгуулха хэрэгсэлнүүдээр hурагша бүхэниие хангахын тула оролдоо. Түрүүшынхеэ эмхидхэгдэhэн энэ hуралсалай өөрсэ ондоошье байгаа hаань, али аргынь бэдэрhэн байха юм. Хэрэгтэй зарим номуудай олдохогүй байхада, гол шухала зүйлнүүдые өөhэдтэнь бэшүүлжэ, hайнаар ухаандаа хадуухыень хүсэдэг гээшэ.

Иимэ hуралсалай мүнөө жэлэйнь программа 45 час соо шудалхаар тодорхойлогдонхой. Олонхи кружогууд арбаад хэшээл үнгэргэhэн байна. Совхозой центртэхи, мүн Хандалын, Фофоновой бригадануудтахи кружогууд бүришье эмхи гуримтайгаар хүдэлжэ байна. hуралсалые хүтэлбэрилэгшэд—агрономууд Анна Васильевна Инютина, Надежда Абрамовна Медведева, Полина Михайловна Кобылкина хэшээлээ ехэ оролдосотойгоор үнгэргэдэг, hурагшадай анхарал татажа шададаг.

Хими шудалха hуралсалтай зэргэ Шергинскэ 8 жэлэй hургуулиин дэргэдэ механизаторнуудай бүгэдэ ниитын hуралсалда, мүн трактористнууд болон комбайнернуудай мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ курсада олон хүн hурана. Тэдэндэ агрономууд Тамара Федоровна Дубкова, Александр Александрович Инютин гэгшэд хими заадаг юм. Мүн химиин, биологиин багшанар хабаадалсадаг гээшэ.

Совхозой дэргэдэ эмхидхэгдэhэн али бүхы hуралсалда ябажа байhан хүн бүхэниие химиин мэдэрэлтэй болгохо хэрэгтэ партийна комитет анхаралаа онсо хандуулжа байдаг шуу. Жэшээнь, партийна hуралсалай кружогуудта hурадаг хүнүүд КПСС-эй ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй материалнуудые шудалха зуураа, агрохими тухай хөөрэлдөөндэ ехэхэн сагаа хараалhан байна. Тиихэдэ фермэнүүд дээгүүр зоотехнико-hуралсалай кружогууд хүдэлжэ байдаг. Тэндэ hурадаг hаалишад, тугалшад, үхэршэд, гахайшад, хонишод химическэ элементнүүдээр баян зүйлнүүдые малай тэжээлдэ нэмэжэ оруулха мэргэжэл шудална.

Иигэжэ Шергинскэ совхозой 300 шахуу таряашад, механизаторнууд болон малшад хими шудалжа, тэрэнэй эди шэдиие үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ оролдолго үнэн зүрхэнhөө гаргана. Совхозой бүхы мэргэжэлтэдэй энэ шухала хэрэгтэ бултадаа хам оролсоhониинь ехэл hайшаамаар.

— Хими шудалалга яhала эмхи гуримтайгаар ябуулагдажа байна. Теэд, энэмнай ехэ хүдэлмэриин эхин гээшэ ааб даа. Энээнэй үрэ дүнгые бодото ажал хэрэг гэршэлжэ үгэхэ бшуу. Даб дээрэ ехээр hайрхажархихаар бэшэ байна,—гэжэ Ефим Павлович хөөрэлдөөнэйнгөө эсэсгэ хэлээ hэн.

Хэзээшье hайн үрэ дүн харуулхал байха.

Г. ХОГОЕВ.

Иван Климчук гэгшын шулуушадай бригада Улаан-Үдын шэлэй оньhожоруулагдаhан заводые үргэдхэхэ барилга дээрэ ажаллана. Тэдэнэр даабаряа ходо үлүүлэн дүүргэжэ, бусад барилгашадта hайн жэшээ харуулна. Майн hайндэрэй ажалай вахтада жагсажа, шэнэ уялга абаhан түрүүшүүл эдэ үдэрнүүдтэ бүри габшагайгаар ажаллажа байна. **Зураг дээрэ:** бригадир И. Климчук ажалдаа.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

КОММУНИСТНУУД ЖЭШЭЭ ХАРУУЛНА

hүүлэй үедэ түмэр замай Улаан-Үдын отделениин Тимлюй станцида вагонуудые миин байлгадаг ушар нэгэнтэ бэшэ дайралдадаг болоо hэн. Вагонууд удаан саг соо ашаалагдадаг, саг болзор соогоо ябуулагдадаггүй байгаа.

Коммунис ажалай нэрэ зэргэтэй болоhон тус коллективэй хүдэлмэрилэгшэд иимэ байдалтай эбсэжэ шадахагүй байгаа. Ямар шалтагаанhаа иимэ атаархамаар бэшэ байдалда оротдоод байнаб гэжэ коллектив соогоо зүбшэн хэлсэhэн, шанга хөөрэлдөөнүүд болоhон, hалирхай зайданаар ажалдаа хандадаг хүнүүдые хатуугаар шүүмжэлhэн байха юм.

Тиигээд эндэхи коммунистнууд эгээн лэ гээгдэнги участогуудта ошожо хүдэлhэн, харюусалгатай участогуудые өөhэдынгөө хиналта доро абаhан байна. Энэ предприятида эрид хэмжээнэй абтаhанай hүүлдэ вагонуудые миин байлгаха ушар түрүүшын декадада 3-4 часаар, хоёрдохи декадада 5 часаар хороогдоhон байна. Энэнь 200 шахуу түхэригэй гүрэнэй зөөри алмаха, 100 шахуу вагонуудые ондоо хүдэлмэридэ хэрэглэхэ арга олгоо.

М. Соломонов.

...үлгаяа шэнэлбэ

...он жэлэй дааба-... амжалтатайгаар ...лэ хэрэгтэ хуби-... ...руулха гэжэ орол-... Байгалай модоной ... хүдэлмэришэд ... оной түрүүшын ...лай түсэб болзор-... ...рид дүүргээ. ...р Уласхоорон-... hайндэр—Майн Нэ-... ажалай амжал-... ...утаха зорилго та-... Майн урдахи социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, арга боломжоёо хаража, тоолоож үзөөд, продукци бүтээхэ дүрбэ hарынгаа даабари апрелиин 25-да дүүргэхэ, 40 мянган түхэригэй продукци түсэбhөө гадуур үйлэдбэрилхэ, 500 кубометр хюрөөдэмэл материал бэлэдхэхэ, 10 мянган түхэригэй мебель хэхэ уялга абаа.

Баазын хүдэлмэришэд ажалайнгаа бүтээсэ 7 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциинь өөрынь үнэ хямдаруулhанай ашаар 10 мянган түхэригэй арьбалалта хэхэ гэжэ шиидэнхэй. Мүн hайндэр болотор эндэхи барилгашад хилээмэнэй магазин, 8 квартиратай байрын гэр барижа дүүргэхээр хараалба.

ШАЛГААД ҮЗЭХЭДЭ...

Байгша оной февраль hарада Зэдын управлениин XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо hү hаалгын муугаар эмхидхэгдэжэ байhан тухай хүдөө бэшэгшэ А. Дондоковой статья толилогдоhон юм. Тэрээндэ заагдаhан дутагдалнуудые усадхахын тулада ямар хэмжээ абтаhаниие газетымнай корреспондент шалгажа үзөөд, иигэжэ мэдээсэбэ.

...онэйнь байдалые харуул-... урдахана энэ колхоз тушаа ...гдэhэниинь уншагшадта ...бди. Февралиин эхин бай-... «Найдуулhанаа мартажа ...гүй» гэhэн гаршагтай ста-... соо «Доодо-Үшөөтэйн hаа-... фермэдэ бүдүүн тэжээл ...лгдангүй. Отделениие эр-... нүхэр Шарапов фермые ... нүхэр Гуржапов хоёр фер-... ...hолоомо хэршэхэ, ууралаар ... арга хэрэглэхэбди гэжэ ...дые бүри халуун намар ...аад, ямаршье хүдэлмэри ...гүй. Энээнhээ болоожо hү ...доошолно. Үнеэн бүриhөө ... 3 литр hүн hаагдана»... ...гдээ hэн.

...ямар хубилалта болооб, hү ...дээшэлүүлхын тулада юу ...н байнаб? Газетэдэ шүүмжэл-... ...тэй гараhанhаа хойшо ...оздо биратай юумэн хэгдээ-... ...у. Жэшээлхэдэ, Доодо-Үшөө-... отделениин hаалиин фермэдэ ...ииhээ хойшо хоёр hара 27 ...дотор 11 мянга шахуу литр ...гдаhан байна. Февралиин эхинhээ хойшо hаалинь доошолхоhоо бэшэ, зааханшье нэмээгүй. Хэрбээ февралиин эхеэр энэ фермэдэ сүүдхэдээ дунда зэргээр 490—500 литр hүн hаагдадаг байhанаа, мартын hүүлээр тэрэнь зуу гаранаар доошолоо гэхэ гү, али 380—390 литртэ орошоо.

—Фермынтнай үнеэд үдэртөө хэды hаагдадаг гээшэб. hү hаалитнай юундэ доошолноб,—гэжэ hаалишадhаа асуухадамнай:

— Ямар гурба hаахаhаа байтагай үнеэдээ арайхан хоёр hаагшабди. Үбhэ тэжээлшье үгыбди, хохи хабар бэлшээридэ ябадаг үнеэдhээ юун hүн абтахаб даа,—гэжэ тэдэнэр харюусана.

Имагтал малай муугаар эдеэлүүлэгдэдэг дээрэhээ үнгэрэгшэ hаранuудта фермын нэгэшье hаалишан даабаряа дүүргээгүй. Тусхайлхада февраль hарада фермэдэнь бухыдөө 17 мянгаад литр түсэбэй орондо 13363 литр hүн hаагдаа. Март hарада байдал иимэрхүү. Мүнөө үедэ фермын 171 үнеэнhээ дунда зэргээр үдэртэ оройдоол 2 литрhээ үлүүхэн hүн абтана бшуу.

hаалиин үнеэдтэ бүдүүн тэжээл буйлуулжа эдюулхэ гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд хэлсэhэн аад, тэрэнээ мүнөөшье хүрэтэр мүргэйгөөр бэелүүлнэгүй. Бидэнэй эндэ ерэхэдэ хэдэн үдэр тэжээл буйлуулагдаагүй, уурал гаргадаг пеэшэниинь эбдэршэhэн байба. Мартын 6-hаа эхилээд hолоомо ууралаар дэбтээгдэжэ эхилhэн hурагтай. Оройдоол хэдэн үдэр хэрэглэгдээд, тэрэнь орхигдошоhон байха юм.

—hолоомо хэршэжэ, буйлуулжа байжа үнеэдтээ ходоодоо үгэнэбди. hү hаалимнайшье нэмэжэ байдаг,—гэжэ отделениие эрхилэгшэ нүхэр Б. Шарапов hайрхана.

Колхозой 1-дэхи отделениин hаалиин фермэдэ талха гурилай зүйл эhээгдэжэ, үнеэдтэ бардаа уулгагдадаг болоhоор орой арбаад үдэр болонхой. Баhал халуун намар хэлсэгдэhэн юумэниинь hаял мүнөө бүтэжэ байна. Тиигэбэшье hаалинь зааханшье нэмээгүй. Колхозой парткомой секретарь нүхэр Сукпев энэл фермэдэмнай гидролизно аргаар тэжээл буйлуулагдана. hү hаали нэмэжэ байна гэhэн юм. Тэндэнь ошоод, фермые даагша Петр Григорьевтой хөөрэлдэхэдэмнай:

— Гидролизно аргаар гурил эhээжэ малда эдюулдэг болоhоор неделиhээ үнгэрөөбди. hү hаалгамнай нэмэнэшьегүй. Урдань сүүдхэдээ 800 литр hү hаадаг hэмди. Мүнөөшье тэрэл зангаараа, — гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Тус колхоздо искусственна аргаар hүн бэлдэгдэжэ байха аад, юундэшьеб маслопромдо хэгдэжэ, малай фермэ, отаранuудаар хубаарилдаг байна. Теэд тугалнуудта тон бага хүртэнэ. Шалгахада Доодо-Үшөөтэйн фермэдэ байдаг 72 тугалда оройдоол 50—60 литр гараар бэлдэhэн hүн асаргадана. Тэрэньшье үдэр бүридэ зөөгдэдэггүй, таhалдадаг байшоо.

Хэрбээ тус ажахы түрүү арганууудые үргэнөөр хэрэглэдэг hаа, hү hаалгаар управлени доторoo гээгдэжэ ябахагүй, харин энэ жэлэй түрүүшын кварталай түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадаха байгаа. Үшөө юу хэлэлтэйб: энэ ажахыда абтаhан hүнэй өөрын үнэ ехэ. Жэшээнь, нёдондо центнер hү абалгада 16 түхэриг 50 мүнгэн гаргашалагдаа бшуу. Харин тиихэдэ гүрэндэ худалдалгаhаа центнерэй 14 түхэриг оруулагдана. Мүнөөшье жэлдэ байдалынь ондоо болоогүй. Илангаяа үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ, зөөлгэдэ, силос шэрэлгэдэ гаргаша ехээр хэгдэнэ. Зүгөөр фермын малшадай өөhэдынгөө хүсөөр үбhэ тэжээл бэлэдхэдэг, мүн эндэнь оньhон арга үргэнөөр хэрэглэгдэдэг юм hаань, абтаhан продукциин өөрынь үнэ горитой хямдарха hэн.

Энэ оной нэгэдэхи квартал үнгэрбэ ха юм. Теэд XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз hү hаалгаар ехэхэн гээгдэлдэ оронхой. Аймагай олонхи ажахынуудай гурба hарынгаа түсэбые дүүргээд байхада, тус ажахы тэрэнээ бэелүүлжэ шадаагүй. Саашадаа дутуу дунданууудаа усадхахын тулада колхозой хүтэлбэрилэгшэд кварталай эхинhээ яаралтай хэмжээ абаха зэргэтэй.

Т. ГАРМАЕВ,
манай тусхай корр.

Москвагаа мэдээсэнэ

Советскэ Союзай, Венгриин Арадай Республикын партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо болоhон хэлсээн

БУДАПЕШТ, апрелиин 2. (ТАСС). Апрелиин 1-дэ Советскэ Союзай болон Венгриин Арадай Республикын партийно-правительственна делегацинуудай хоорондохи хэлсээнүүд үргэлжэлүүлэгдээ.

Советскэ талаhаа КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелест, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. В. Андропов болон бусад хэлсээндэ хабаадалсаhан байгаа.

Венгриин талаhаа ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ВНР-эй революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын түрүүлэгшэ Я. Кадар, ВСРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын түрүүлэгшын орлогшо Д. Каллаи болон бусад хэлсээндэ хабаадалсаа.

ВЕНГРИИН ХҮДӨӨ НЮТАГУУДААР АЙЛШАЛНА

БУДАПЕШТ, апрелиин 2. (ТАСС). Аха дүү Венгридэ ошоhоор гурбадахи үдэрэйнгөө үглөөгүүр советскэ партийно-правительственна делегациие толгойлогшо, КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев болон делегациин гэшүүд—КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь П. Е. Шелест, мүн КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, ВНР-тэ байгаа СССР-эй элшэн сайд Г. А. Денисов Комаром гэжэ область ошохоёо мордобо. ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ВНР-эй революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын түрүүлэгшэ Янош Кадар, ВСРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ВСРП-гэй ЦК-гай секретарь Д. Немеш, ВСРП-гэй ЦК-гай секретарь К. Немет, ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, Советскэ Союзда байгаа ВНР-эй элшэн сайд Н. Синка болон бусад тушаалтад совет айлшадтай хамта ябалсана.

Советскэ партийно-правительственна делегациин гэшүүд болон Венгриин хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад орон доторoo мэдээжэ болоhон Баболно гэжэ тосхоной гүрэнэй ажахыда болон Коч гэжэ тосхоной «Алтан залаа» гэжэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин кооперативта ошожо үзэхэ юм.

Хэзээдэ мүнхэ хани барисаан

МОСКВА. апрелиин 2. (ТАСС). Москвагай олониитэ фашистска дарлалтаhаа Венгриие сүлөөлhөөр 19 жэлэй ой гүйсэhэн аха дүү венгр арадай үндэhэн ехэ hайндэрые мүнөөдэр баяр ёhололоор тэмдэглэбэ.

КПСС-эй Москвагай горкомой секретарь Н. А. Кузнецов тобшохон үгэ хэлэжэ, суглаа нээгээ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй радио-дамжуулга болон телевидени эрхилхэ гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ М. А. Харламов элидхэл хээ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо А. И. Микоян, СССР-тэ байгаа Венгриин Арадай Республикын хэрэгүүдтэ саг зуурын этигэмжэтэ Шандор Райнаи, Москвада байдаг вегрнүүдэй бүлгэмэй гэшүүд суглаанда байлсаа.

ТАСС-ай мэдээсэл „ЗОНД-1“ НИИДЭНЭ

Одо мүшэнүүдэй хоорондо холын ниидэлгэнүүдые хэхэ замбуулинай оньhото түхеэрэлгэнүүдые нарижуулан hайжаруулха зорилгоор «Зонд-1» гэжэ автоматическа станцитай олон шататай ябуулагша-ракетэ туршахын тулада 1964 оной апрелиин 2-то Советскэ Союзда табигдаhан байна.

Нарижуулан hайжаруулагдаhан ябуулагша-ракетын hүүлшын шата Газарые тойрон дабшаха замда томо хэмэл одые гаргаа. Тэрэ одоной урид хараалагдаhан дайдада ниидэжэ ябахадань, тэрээн дээрэhээ замбуулинай ракетэ дам саашаа ниидэн гаража, «Зонд-1» гэжэ автоматическа станциие космическа хоёрдохи скоростёор дабшан ниидэхэ замда гаргаа. Энэ замынь урид хараалагдаhан замда дүтэрхы байна.

«Зонд-1» гэжэ станци дээрэхи аппаратуранууд ниидэлгын программын ёhоор автоматическаар, тэрэшэлэн Газарhаа үгтэhэн радиокомандаар хүдэлгэгдэхэ юм.

«Зонд-1» станцитай хэдэ дахин радио-холбоон байгуулагдаа.

Автоматическа станциин ниидэлгын хойноhоо Советскэ Союзай газар дээрэхи тусхай шэнжэлгын түхеэрэлгэнүүд ажаглана, замыень тодорхойлно.

ПАРТИЙНО-ГҮРЭНЭЙ ХИНАЛТЫН ХУУДАҺАН № 3 (10)

Ажахынуудта үлүү тушаалтаниие үсөөрүүлхэ

Мүнгэ алмаха арга

Мүнөө колхоз, совхозуудай үйлэдбэридэ сэхэ хабаададаггүй хүтэлбэрилхы тушаалтан болоод, элдэб хамһабарин ажалтанай тоое үсөөлжэ, салин түлөөһэнэй гаргашые хороохо тухай парти, правительствын заабари хэр зэргэ дүүргэгдэнэ гээшэб?

Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин партийно-гүрэнэй хиналтын комитет һаяхан эдэбхитэдэйнгээ хүсөөр энэ асуудал ажахынуудта шалгажа үзөө.

Һүүлэй 2—3 жэлэй туршада зарим ажахынуудта хүтэлбэри тушаалтадай тоо үсөөлхэ тушаа бага зэргэ хүдэлмэри хэгдэжэ байбашье, бүхы дээрээ колхоз, совхозууд ажалай түлөөһэнэй элдэб гаргашые хороохые бодотоор оролдоногүй. Энээниие нэгэ иимэ жэшээ дээрэһээ харуулжа болоно. Управлениин колхозуудта ажал хэжэ байһан 100 хүн бүхэндэ дунда зэргээр 9 элдэб тушаалтад хүртэнэ. Харин эндэхи Калининай нэрэмжэтэ, «Советская Россия» колхозуудта 100 хүдэлмэришэдтэ 10—11 ноёд, элдэб тушаалтад хүртэдэг байха юм. Тиимэһээ эдэ ажахынуудта үйлэдбэридэ ехэ хабаададаггүй хүтэлбэрилхы тушаалтад болон элдэб хамһабари хангалгын үүргэ дүүргэдэг ажалтай зоной түлөөһэндэ мүнгэ зөөри ехээр гаргашалагдана. Энээнһээ уламжалан, абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн тон ехэ болоно.

Ажахынуудта хүтэлбэрилхы тушаалтадай тоо хороохо талаар партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэг, постнууд яһала хүдэлмэри хээ. Шалгалтын һүүлээр Ехэ-Куналейн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо элдэб үлүү тушаалһаа 24 хүн сүлөөлэгдэжэ, үйлэдбэридэ хабаадаха болоо. Энээнэй ашаар жэл соо тэдэнэй ажалай түлөөһэнһөө 10,3 мянга үлүүтэй түхэриг мүнгэн алмагдаха болобо.

Хиналтада туһалха бүлэгэй гэшүүд тус колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта бригада, фермэ, отара бүхэнэй байдалые нарибшалан шэнжэлжэ үзэһэнэй һүүлээр, зарим тушаалтадай тоое үсөөлөөд, тэдэнэй хэдэг хүдэлмэриие бусад хүтэлбэрилэгшэд даажа абаад байжа шадаха гэжэ тодоруулаа. Жэшээнь, тоо бүридхэл, бухгалтериин ажалһаа үлүү байһан 6 хүн, автомашинын гараж, мастерскойһоо 4 хүн, үдэрэй хэдэн харуулшад сүлөөржэ, тэдэнэй ажалые мүнөө тэндэ үлэһэн зониинь ядамаргүй бүтээгээд байна. Харин сүлөө гараһан хүнүүдынь бригада, фермэнүүдтэ хүдэлхөөр ошонхой.

Тэрэшэлэн Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо баһал энэ янзаар шалгалта хэгдэжэ, үлүү байһан элдэб хүтэлбэрилхы тушаалтадай тоо үсөөлэгдөө юм. Тусхайлбал, һара бүри 95 түхэриг салин абадаг һаалиин, гахайн фермэнүүдые даадаг 2 хүн, мүн һарадаа 119 түхэриг салинтай түсэблэгшэ сүлөөлэгдөө. Тиигэжэ һаалиин фермые даагшын ажалые нэгэдэмэл бригадын бригадир хүтэлбэрилхэ юм. Гахайн фермые даагшын тушаал ахалагша гахайшанда даалгагдана. Харин түсэблэлгын хүдэлмэриие мэргэжэлтэд өөһэдөө хэдэг болохо. Эдэ тушаалтаниие үсөөлһэнэй ашаар колхоз жэл соо 6180 түхэриг алмахань бшуу.

Мүн Калининай нэрэмжэтэ, «Дружба», «Улаан Оронго», «Авангард», «Маяк» колхозуудташье элдэб хүтэлбэрилэгшэд, тушаалтадай тоо зарим тэды хороогдоо.

Бүхыдөө управлениин ажахынуудта элдэб эсын бага зэргэ тушаал даажа байһан 63 хүн сүлөөлэгдэжэ, 15 колхозуудта хамта дээрээ ажалай түлөөһэнһөө жэл соо 38.644 түхэриг мүнгэн алмагдаха юм.

Шалгажа үзэхэдэ, Онохойн, Эрхирэгэй совхозуудта тогтомол штадһаань гадуур элдэб хүтэлбэрилхы тушаалда хамта 19 хүн хүдэлжэ байгаа. Ондоогоор хэлэбэл, элдэб үлүү тушаалтаниие барижа, эдэ ажахынууд тус бүридөө жэлдээ 6588—7914 түхэригэй гаргаша үлүү хэдэг байгаа ха юм. Тэрэшэлэн тэндэ ажалай түлөөһэндэ мүнгэ үлүү гаргашалһан, хэтэрхы ехээр түлэһэн баримтанууд шалгалтаар элирүүлэгдэӨ.

Саашадаашье колхоз, совхозуудта хүтэлбэрилхы тушаалтан болоод хамһабариин ажалтай хүнүүдэй тооё үсөөлжэ, тэрээнһээ мүнгэ зөөри ехээр алмаха арга боломжо яһала бии. Тэрэниие элирүүлхэ талаар партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэг, постнууд газар газарта үшөөшье ехэ хүдэлмэри хэхэ юм.

Энэмнай нилээд ехэ удха шанартай хүдэлмэри ха юм. Юуб гэхэдэ, колхоз, совхозуудта элдэб үлүү булуу гаргашые хорожо, абтаһан продукциин үнэ сэнгые хямдаруулха гээшэ хүдөө ажахые ашаг үрэтэйгөөр хүгжөөхэ хэмжээнүүдэй нэгэн бшуу.

Ц. Улымжиев,
Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

КПСС-эй обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ

ҮЛҮҮ ХАРААД, БУЛУУ ХИМЭЛБЭД

Ан үсхэбэрилдэг «Забайкальскый» совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд өөһэдынгөө дураар КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведээр 1961 ондо тогтоогдоһон ажалай түлөөһэнэй гурим хубилгаһан, хазагайруулһан байба. 1963 оной ноябрь һарада норко гэжэ ангай 1 арһа һамнан заһахада 2,1 мүнгэ түлэдэг байһанаа, тэрэниинь 4,0 мүнгэ хүрэтэр дээшэлүүлжэрхёо. Тиигээд энэ хүдэлмэридэ совхозой хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө дүтэ хүнүүдые табяа, мэргэжэлтэд өөһэдөө ажаллажа ороо. Энээнэй эсэстэ аяар 1076 түхэриг мүнгэн үлүү түлэгдөө.

Зүгөөр ангай арһа хангадаха, хахарһыень оёхо хүдэлмэриин түлөөһые доошонь оруулжархёо. Энэ ажалда жиир хүдэлмэришэд табигданхай байһан. Тиигэжэ хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн нилээд доошоо ороһон байгаа.

Иигэжэ ажалай түлөөһэнэй гуримые өөһэдөө мэдээд хубилгаһанай, нюур сахиха ябадал гаргаһанай түлөө совхозой директор Д. В. Лошкаревто хоёр һарын салингай гэхэ гү, али 504 түхэригэй яла тохогдобо. Главна зоотехник нүхэр Сонин нэгэ һарын, главна бухгалтер нүхэр Большаков хахад һарын салингай зэргэ яла түлэхэ болоо.

Партийно-гүрэнэй хиналтын органуудай шалгажа үзэхэдэ, Буряадай барилгын управлениин олохон эмхи зургаануудта салин хүлһэ гаргашалха КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтооһон гурим бүдүүлигээр хазагайруулагдана гэжэ элирэө. Гансахан 1963 ондо энэ управлениин барилгын организацинуудта аяар 255,5 мянган түхэриг ямаршье баримтатай шалтагаангүйгөөр үлүү гаргашалагдаһан байна. Энэнь 1964 оной январь, февраль һаранuудта үргэлжэлжэ, баһал 57 мянган түхэриг хэмһээ дээгүүр хубаагдашоо.

Эдэ бүгэдэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, барилга хабсаралга дээрэ машина техникэ бүтээсэ багатайгаар ашаглагдана, нилээд ехэ хүдэлмэри гараар бүтээгдэнэ бшуу. Тиимэһээ хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ бага байһаар. Жэшээнь, бульдозернууд миил 76 процент, юумэ үргэхэ кранууд—77—86 процент, эскаваторнууд 61 процент ашаглагдаа. Энээн дээрэһээ боложо бетонно болон түмэр-бетонно зүйлнүүдые хабсаргаха хүндэ хүдэлмэри хүсэд оньһожоруулагдаагүй. Юумэ шэрдэхэ, штукатурка хэхэ хүдэлмэриин миил 44 процентнь машинын хүсөөр бүтээгдэнэ.

— Нүгөө талаар муу шанартайгаар хэгдэһэн хүдэлмэриие заһахын тула нилээд ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдана. Энэ ушарта голодоһо гаргагшадые түлөөһэгүйгөөр заһуулха байгаад, харин хиналта муугаар табигдаһанһаа боложо, муу шанартайгаар хэгдэһэн юумэ заһаабди гэжэ хэтэрхы ехэ, олон ушарта худал наряд зохёодог байна. Шалгаад үзэхэдэ аяар 45,8 мянган түхэригэй үлүү наряд бэшэгдээ гэжэ тодорхойлогдоо.

Барилгын эмхи зургаануудта ажалай эм[…] журам һула, энэ тэрэ[…] нэй дугалдаһанһаа бо[…] хүдэлмэришэдэй мин[…] алдаха ушар али оло[…] дэнэ. Мүн бодото [...] гаангүйгөөр ажалдаа [...] хагүй, бүхэли үдэр[…] халаанаараа мин[…] ушар бии.

Барилга дээрэ уш[…] эдэ олон дутагдал[…] дары усадхаха, ажа[…] тэй хүдэлмэриие онь[…] руулха, худал хуурм[…] ряд табиха ябадалые […] хаха, ажалай эмхи […] журам эрид һайжар[…] талаар барилгын упр[…] ниин хүтэлбэрилэгшэд […] Алексеев, Ю. И. Шеи[…] шэдтэ партийно-гүрэн[…] ластной комитет […] эрилтэ табяа. Салин […] гаргашалха гурим бүд[…] гээр хазагайруулһан з[…] хүнүүдые шанга харю[…] гада оруулхые тэдэ[…] дурадхагдаа.

Партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой бүлэгэй гэшүүд эдэбхитэ, оролдосото ажалаараа Баргажанайнгаа үйлэдбэриин управлени дотор мэдээжэ болонхой. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: бүлэгэй гэшүүд (зүүн гарһаа). Б. Т. ШАГДУРОВ, Б. Ц. РАДНАЕВ (бүлэгэй түрүүлэгшэ), Э. С. ШАГАЕВ, Д. А. ШАГДАРОН ээлжээтэ шалгалта хэхэ тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

Б. ГЫЛЫКОВЭЙ фото.

Коммунис ажалай нэрын түлөө тэмсэдэг колхоздо

ХИНАЛТАЯА УЛАМ ҺАЙЖАРУУЛХАБДИ

Ленин багшын мэргэн заабариие бэелүүлэн, партийно-гүрэнэй хиналтые партимнай һэргээн бодхоогоо. Тиигэжэ нютаг нютагуудта партийно-гүрэнэй хиналтын органууд байгуулагдаад, хүдэлжэ эхилһээрнь жэл үлүү саг үнгэржэ байна.

Партийно-гүрэнэй хиналтада туһалхын тула ажахын һалбари бүхэндэ хаа хаанагүй тусхай бүлэгүүд, постнуудай эмхидхэгдэһэниинь мэдээжэ. Манайшье колхозой олон нүхэд, ажалай түрүүшүүл ниитын энэ хүдэлмэридэ шударгыгаар хабаадажа байдаг. Колхозой дэргэдэ 15 хүнһөө бүридэһэн партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэг тогтоогдонхой. 2-дохи комплексно бригадада 7 хүнһөө бүридэһэн баһа нэгэ бүлэг байгуулагдаа бэлэй. Тэрээнһээ гадна, малай фермэ, гүүртэ дээгүүр 10 пост эмхидхэгдэһэн. Тэдэнэй хүдэлмэридэ 30 хүн хабаадана.

Партийно-гүрэнэй нарин нягта хиналта тогтоохоор томилогдоһон колхозоймнай эдэбхитэд даабарита хэрэгтэй һайнаар хандана. Бүлэгүүд болон постнуудай ажал хүдэлмэреэ уридшалан зохёоһон түсэбэй ёһоор ябуулдаг.

Үнгэрһэн үе соо манай бүлэгүүд болон постнуудай гэшүүд һү һаалиин бүхы гүүртэнүүдэй хүдэлмэри нэгэнтэ бэшэ шалгаһан байна. Шалгалтын дүн, элирхэйлэгдэһэн дутуу дунданууд бүлэгэй заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг. Жэшээнь, Владимир Бадмаевай даадаг гүүртэдэ горитойхон дутагдалнууд элирүүлэгдээд, тэндэхи байдал бүлэгэй заседани дээрэ зүбшэгдэн хэлсэгдэһэн, ажалдаа хайхарамтайгүйгөөр хандаһан малшанда хэмжээ абтаһан байха.

Артелиингээ үндэһэн хуули болохо уставые колхозой правлениин хэр зэргээр сахидаг байһые хаража, шалгажа үзэһэн бэлэйбди. Дутуу дунданиинь дары зайсуулагдаа.

Убһэ хуряалгын үедэ бүлэгүүд болон постнуудай гэшүүд сабшалангай ногоо гээлтэ үрилтэгүйгөөр сабшажа абаха, үбһөө гутаангүй сомохо асуудалда анхаралаа хандуулһан байна. Малай убэлжэлгэдэ бэлэдхэхэ үеэршье ушарһан дутагдалнуудые зайсуулха таладань туһалалсаһан, хамһалсаһан. Сепараторна пунктнуудай хүдэлмэри мүн лэ хиналта доро абтанхай.

Тэрэшэлэн нютагуудтахи соёл болбосоролой, худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай хүдэлмэриие баһал харалсадагбди. Магазинуудай зарим наймаалагшад худалдаанай ёһо гурим хазагайруулдаг байһанаа баригдаа. Хилээмэнэй сэн нэмээһэн баримта тодоруулагдаа һэн. Магазиниие даагша нүхэр Доржиев валенкын сэн нэмээжэ худалдаад баригдаа. Үлүү абаһан мүнгыень бусаалгагдаһан, гэмтэ нюурнуудтань яла ашагдаһан байха.

Февраль һарада колхозоймнай тоосоото хамтын суглаан болоо һэн. Партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ туһалха бүлэгүүд болон постнуудай үнгэрһэн үе соо хэһэн хүдэлмэри тухай тэндэ тоосоһон байнаб. Бидэнэй хэжэ байһан хүдэлмэриие олондо ашатай хэрэг бүтээнэ гэжэ үргэн олон колхознигууд сэгнээ.

Бүхы колхозоороо коммунис ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэхэ ехэ харюусалгатай мүрысөөндэ оролсохо гэһэн шиидхэбэри тэрэ суглаан үндэр дуугаар баталан абаа. Энэ ушар үшөө һайнаар хүдэлхыемнай уряална. Колхоз дотор партийно-гүрэнэй хиналта бэелүүлжэ байдаг бидэ этигэмжэтэд коммунис заншалай хуули ёһо сахихын тула бүри эдэбхитэйгээр оролсохо уялгатайбди.

Д. Цыренжапов,
Захааминай аймагай «Байкал» колхозой партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэгэй түрүүлэгшэ.

ГЭЭГДЭГШЭД БАЙХА ЁҺОГҮЙ

Байгша оной 1-дэхи кварталда Хяагтын управлениин колхоз, совхозууд 21 мянган центнер һү гүрэндэ худалдаха уялгатай байгаа. Ажал хэрэгээ һайнаар эмхидхэһэн ажахынууд амжалта туйлажашье байнхай. Тусхайлан хэлэхэдэ, Химнын совхоз гурба һарынгаа даабариие хоёр һара дотор дүүргээ гэхэ гү, али апрелиин 1 болотор хараалһан түсэбөө хоёр дахин шахуу үлүүлээ.

Энээнэй һүүлдэ Сэлэнгын совхозойхид абаһан уялгаяа дүүргэһэн тухай мэдээсээ. Үнгэрэгшэ гурба һара соо 1500 центнер түсэбэй орондо 1900 центнер һү гүрэндөө оруулаа. Мүн Тельманэй, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозууд ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэнэ. Хайшан гээд иимэ амжалта туйлагданаб? Убэлжэлгын эхинһээ хойшо эдэ ажахынууд ехэ һүнэй түлөө бодотоор тэмсэжэ эхилээ ха юм. Һаалиин фермэнүүдтэ хүдэлмэринь зүбөөр эмхидхэгдэһэн, малай харууһан, эдеэлүүлгэ һайжаруулагдаһан. Жэшээнь, Сэлэнгын совхоздо үбһэ тэжээл бэшэнэйхиһээ багаар бэлэдхэгдэһэн. «Малдаа эдюулхэ юумэ хомортойбди» гэлсээд, һаалишад, мал адуулагшадынь гараа дэлгээд байгаагүй, харин ехэ оролдолго гаргаһан, бүдүүн тэжээл буйлуулжа үнеэдтээ үгэһэн байгаа. Тиигэжэ үбэлдөө ехэ һү һаагаа. Ажал дээрэнь түрүү арга хэрэглэгдээ. Эндэхид аймаг доторoo эгээл түрүүлэн искусственна аргаар һү бэлдэдэг болоод, нарай малда уулгажа эхилээ юм. Энээнэй ашаар гүрэндэ һү тушаалгаяа нилээд ехэдхээ. Тус ажахы ганса энэ жэлдэ 1000 центнер хүрэтэр һү бэлдэхэ, 1965 ондо тэрэнээ 1500 центнер болгохо зорилготой. Энээнһээ урагша нарай тугалнуудые түлжүүлгэдэ тоһолиг һүн ехээр гаргашалагдадаг байһанаа, һүүлэй үедэ тэрэнь тугал бүриин 180 килограммаар хороогдожо, орондонь хэмэл һүн үгтэдэг болобо ха юм.

Тиигэбэшье аймагай зарим ажахынууд ехэ уялганууды абаһан аад, тэдэнээ бэелүүлжэ шадаагүй. Иимэ байдал юунһээ ушарнаб? Түбхын түрүүндэ ажахынуудай хүт[…] лэгшэд мэргэжэлтэд һүн тү[…] анхарал хандуулнагүй. […] фермэнүүдэй ажал зүбөөр […] хые оролдоногүй. Мүнөө […] дэм», «Дружба» «Родина», […] съездын, Карл Марксын на[…] колхозуудта, Погранична боло[…] тын совхозуудта илангаяа […] байдал үзэгдэһөөр.

Партийно-гүрэнэй хинал[…] митедэй зүгһөө эдэ ажахи[…] хүдэлмэриие шалгаад үзэхэд[…] дутагдалнууд элирүүлэгдээ. […] гаяа малшадай дунда эмх[…] горитой хүдэлмэри ябуулагд[…] дэниие ажалдань урмашуул[…] наар ажаллажа байдаг һа[…] мал адуулгашадта ажалай […] түлөөһэ хаа хаанагүй үгтэж[…] аад, зохихо хүдэлмэри ябуу[…] гүй. Энээнэй хажуугаар […] фермэнүүдтэ үбһэ тэжээл гэм[…] гаргашалха ябадал ушарна. […] хойлбол, «Дружба», «Родина» […] хозууд үбһэ тэжээл ехэтэй, […] һааха аргатай аад, малай […] буйлуулангүйгөөр, хайша […] гаргашалһан дээрэһээ үбэл[…] һү һаалияа нэмээжэ шадааг[…]

Искусственна аргаар һү […] дэ ашаг олзо ехэтэй гэж[…] ажахы бүхэн мэдэдэг боложо[…] Теэд, юундэшьеб, зарим ажа[…] энээниие тооногүй. Энээнһэ[…] жо, гүрэндэ һүн багаар оруу[…] Жэшээлхэдэ, «Дружба» кол[…] галнуудта ехэ һү гаргашалд[…] бээ эндэ хэмэл һү бэлдэгд[…] гаа һаа, нилээд ехэ һүн арь[…] жа, гүрэндэ оруулагдаха һэн. […] энэ хэрэгые тоодоггүй […] кварталайнгаа түсэбые дү[…] улэшэбэ ха юм.

Энэ оной хоёрдохи кварта[…] бэ ха юм. Тиимэһээ гээгдэ[…] һан ажахынууд ажал хүд[…] һайнаар эмхидхэжэ, түрүү […] дые үргэнөөр хэрэглэн, һү […] һаахын хойноһоо бүхы хүсэ[…] сүүлхэ зэргэтэй.

С. Н[…]
Хяагтын үйлэдбэ[…] управленидэхи парти[…] гүрэнэй хиналтын коми[…] түрүүлэгшын орло[…]

ШТАТНАБЭШЭ таһагайхидай хүсөөр

КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй транспортын болон хэлхеэ холбооной штатнабэшэ таһагайхид түмэр замай станцинууд дээрэһээ арадай ажахын ашаанууд хэр зөөгдэжэ байһыень шалгажа үзэбэ. Сэлэнгэ, Тимлюй, Харанхой, Саянта станцинууд дээрэ арадай ажахын ашаан, илангаяа хүдөө ажахыда хэрэгтэй ашаан удаан байлгагдана, хэрэгтэй газартаа болзор соогоо хүргэгдэнэгүй гэжэ элирүүлэгдээ. Хориин барилга-хабсаралгын управлениидэ эльгээгдэһэн түмэр-бетонно хабтагайнууд Харанхой станцида удаан саг соо хэбтүүлэгдэнэ. «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй Баргажанай отделенидэ, Хүдэриин, Кабанскын совхозуудта хүргэгдэхэ элдэб янзын ашаан саг соогоо абаашагданагүй.

Дээрэ дурсагдаһан ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, түмэр замай отделениин начальник нүхэр Кванталиани, тус отделениин ашаанай таһагай начальник нүхэр Дьячков шухала удха шанартай ашаануудые саг болзор соонь абаашахын тула эрид хэмжээ абаагүй байһаар.

КПСС-эй обкомой, Министрнүүдэй Соведэй партийно-гүрэнэй хиналтын комитет түмэр замай отделениин, «Сельхозтехникын» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдые заседани дээрэ шагнаад, бүхы элирүүлэгдэһэн дутуу дунданuудые дары усадхаха эрилтэ табиба.

Энэ тогтоолой хэр зэргэ дүүргэгдэжэ байһые шалгаха гэжэ транспортын штатнабэшэ таһагта даалгагдаба. Түмэр замай станциин партийно-гүрэнэй хиналтын бүлэгүүд болон постнууд энэ шалгалтадань хабаадалсаха юм.

М. Соломенный.

ПРОДУКЦИИН ШАНАР ЯАХАДАА МУУБ

Городской комитедэй заседа[…] мяханай комбинадта боло[…]

Улаан-Үдын мяханай комбинат—республикымнай эгээн томо предприятинуудай нэгэн юм. Тус комбинат жэлһээ жэлдэ улам ехэ продукци үйлэдбэрилэн гаргана. Мүн үйлэдбэриингөө түсэб амжалтатайгаар дүүргэнэ. 1963 оной түсэб болзорһоо урид дүүргэгдэһэн, түсэбһөө гадуур 349 мянган түхэригэй продукци үгтэһэн.

Зүгөөр продукциин шанарай талаһаа хараха болоо һаа, һайшаамаар юумэн хомор. Илангаяа продукциин амта шэмтын муу болоһон тухай гомдолнууд һүүлэй үедэ нэгэнтэ бэшэ эндэ тэндэһээ, бусад областьнуудһаашье ородог болоо. Имагтал шанар муутай продукци гаргаһан ушарһаа нёдондо энэ комбинат аяар 63 мянган түхэригэй гарзада ороһон, 8787 түхэригэй ялада унаһан байна. Гүрэнэй худалдаа наймаанай инспекциин Буряадай управлени мүн лэ ехэ хэмжээнэй продукци голоһон байха юм.

Эдэ бүгэдын болоһон гол шалтагааниие элирүүлхын тула партийно-гүрэнэй хиналтын городской комитедэй эдэбхитэд шалгалта хэжэ үзөө. Тиихэдэнь нэн түрүүн ажалай технологи сахидаггүй ушар үзэгдэбэ. Үсэлэгдэһэн малай арһа үбшэхэ, мяхыень сэбэрлэхэ хүдэлмэри муугаар хэгдэнэ, хүсэд сэбэрлэгдээгүй мяхан холодильнигта орожо, колбасагай консервын цехүүдтэ дамжуулагдана гэжэ элирээ.

Нёдондо колбасагай заводой һэльбэн заһабарилагдаһанай ашаар продукциинь шанар нилээд һайжарһан юм. Тиигэбэшье урдынгаа алдууе үшөөл дабтаһаар. Эндэ зарим шухала түхеэрэлгэнүүд дуталдана. Жэшээнь, колбаса болгоохоо, сонгоохоо хэды халуун байнаб гэжэ мэдэхын аргагүй. Мүн колбасна зүйлнүүд муугаар хадагалагдана.

Эрхим шанартай продукци абахын тула ариг сэбэрые һайнаар сахиха хэрэгтэй. Теэд энэ талааршье бирагданагүй.

Эдэ бүхы дутагдалнууд партийно-гүрэнэй хиналтын городской комитедэй эдэбхитэдэй шалгалтаар тодоруулагдаа.

Һүүлээрнь завод болон цехүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар партийно-гүрэнэй хиналтын городской комитедэй заседани болоо.

Гүрэнэй худалдаа наймаанай инспекциин Буряадай управлениин начальнигай орлогшо нүхэр Курбатовай элидхэл соо олохон сошордомо баримтанууд дурсагдаһан байна. Тиигэбэшье заседани дээрэ үгэ хэлэһэн комбинадай хүдэлмэрилэгшэд һанаагаа зобоогүй янзатайгаар, дутагдалнуудта зохихо сэгнэлтэ үгөөгүй байшоо.

Комбинадай директор нүхэр Горобец, заводуудай директорнүүд нүхэд Бенедиктов, Лисютин болон бусад продукциин шанар һайжаруулха тухай хэлсэнэбди, хэмжээнүүд хараалагданхай гэхэһээ ондоо юумэ хэлээгүй. Харин ямар хэмжээнүүд абтааб, эдэ хэмжээнүүдынь комбинадай ажабайдалда ямар хубилалта оруулнаб, ямар үрэ дүн харуулнаб гэжэ нэгэшье хүн тэмдэглээгүй. Зүгөөр комбинадта ямар туһаламжа хэрэгтэйб гэжэ хэлэхээ тэдэнэр оролдоо.

Ехээр гаргагдадаг голодоһон тухай бэшэгдэһэн актые комбинадай директор нүхэр Горобец буруушаахая һэдэһэн байна. Ороной предприятинуудайхида оробол, манда голодоһон багаар гаргагдана гэхысэ хэлээ.

Техническэ хиналтын таһагай начальник нүхэр Чирковагай мүн лэ иимэрхүү удхатайгаар хэлэһэниинь бүришье гайхалтай.

Энээнһээ бодоходо, комбинадай хүтэлбэрилэгшэдэй һанаа амараар, хайша хэрэгээр хандаһан лэ дээрэһээ продукциин шанар муу байна гэжэ тобшолол хэхээр.

Партийно-гүрэнэй хинал[…] родской комитет комбинадай […] тор нүхэр Горобец, главна […] нүхэр Лобач гэгшэдтэ шана[…] тай продукци гаргадагайн[…] шангаар һануулжа, дутагда[…] дары усадхаха эрилтэ табя[…]

Заводуудай, цехүүдэй хүт[…] лэгшэд болон мастернууд, […] риин-ветеринарна хиналты[…] мэрилэгшэд эдеэ буйлуулха […] наринаар сахиха, һайн […] продукци гаргаха талаар хү[…] нэй харюусалга дээшэлүүл[…] гатай гэжэ хэлсэгдээ. Пре[…] дотор эрхимээр хүдэлдэг хүн[…] лаанууд бии. Тэдэнэрэй дү[…] лые бүгэдын шадабари бол[…] дэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл[…] лүүлхэ эрилтэ табигдаа.

Эрхим шанартай продукц[…] һанайнь түлөө хүниие үр[…] хын тула нэмэлтэ түлөөһэ […] байха гэжэ комитет дурад[…]

Продукциин шанар һайж[…] талаар шанга хиналта таби[…] хэрэгтэ олониитые үргэнөөр […] дуулха, шалгалтын дүнгүүд[…] лаан, үйлэдбэриин зүблөөн[…] рэ зүбшэн хэлсэжэ байха […] гэжэ заагдаба.

Мүнөө үедэ комбинадай кол[…] коммунис ажалай предприя[…] рэ зэргэдэ хүртэхын түлөө […] байна. Тиимэһээ гээгдэжэ[…] участогуудта, мүн продукц[…] нар һайжаруулха хэрэгтэ […] дай дирекци партийна бол[…] союзай организацинууд гол […] лаа хандуулха ёһотой гэжэ […] дээ.

Т. Гром[…]

БОДОХОЁО БОЛИҺОН БАРИЛГА

Жэлэй дүрбэн сагта Жэмһэг холын нютагта сагаан эдеэн одоо салгидажа байдаг. Хажуудахи хүршэ Харбяад, зархада оршоһон Загта нютагай фермэнүүдтэ хүхэ шобторжо һааһан хүбхэлзэмэ амтан һү хүнэг хүнэгөөр нэгэдхэбэл, хүүюуртэжэ байгаад лэ хүүехэ бээзэ. Зүгөөр энэмнай хүүеһээр хүүеэд лэ хүсэтэ мундуу Эрхүү мүрэндэ гү, али амалагдангүй ошодог Зүүн Мориндо шудхажа талииха уһан бэшэ, харин ажалша малша хүнүүдэй альган дундуур һайлажа ходорһон амтан шэмэтэ сагаан эдеэн тула эсэсэй һүүлдэ эрхим һайнаар буйлуулагдажа, эдихэ ээдтээ эльгээгдэхэ ёһотой бээзэ. Гэбэшье хаана энэнь тиигэжэ буйлуулагдаха юм гээд хабархажа нэгэнһээ асуугаа һаа «тоһоной заводто» гээд лэ тогтонгүй харюусаха бээзэ.

Теэд тоһоной энэ завод гээшэнь тогтоомол тусхай саг соогоо тобойжо түргэн бодохо юм аад, торхо болоод лэ үлэшэнхэй. Газаань баһа хашаа баригдаад гайхалтай нобшорон газардашанхай. Жэмһэг нютагаархин жэлһээ жэлдэ тэсэбэреэ барагдан хүлеэнхэй, жэгтэйхэн юумэ боложо байна гээд хэлсэнхэй. Жаран онһоо хойшо жаашье үндыгөөгүй барилга, гүрэнэй жасаһаа гүндүү ехэ зөөри—140 мянган түхэриг зуужа тогтоһон тодхолго. Гайхалтай -даа, гайхалтай!

Мүнгэ зөөри мүнөөшье жэлдэ дахяад үгтөө, теэд заводой барилга унжагайрһан зандаа һурагтай.

Совхоз ниитын согтой мэргэн малшад сагаан эдеэгээ саг соонь буйлуулангүй, Хэрэн хүрэтэр зөөжэ ехээр зүдэрнэ, зөөриш ехээр гаргана.

Зүүн Сибириин совнархозой һүнэй промышленностиин управлениинхид зүгөөргүй нобшорһон энэ барилгын түлөө халуун үгэеэ хэлэжэ халуудаг лэ, харюусахаа одоо туршаг.

Д. Дугаров,
Р. Халзанов.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной апрелиин 4.

Совет Армиин сэрэгшэдэй Венгрие фашизмын дарлалтаһаа сүлөөлһөөр 19 жэлэй ой мүнөөдэр гүйсэбэ

ХАЛУУН ХАНИ БАРИСААНАЙ ЭРХИМ ЖЭШЭЭ

...рһэн жэлэй намар Дунда ... республикануудаар аян... зол намда тудаһан юм. ... түрэл оронһоомни 4—5 ... километр холо оршодог ... хабарта ябахадаа, Советскэ ... Венгри хоёрой хоорондо ... ехэ холбоо барисаанай бай... ...гдынхайе би бодото дээрэнь ... байнаб. Фрунзе хотодо ... зохёолшо Чингиз Айтматов... Ашхабадта — городой глав... архитектор А. Р. Ахмедовтэй ...дэһэн байнаб. Эдэ хоёр ...-Венгреэр аяншалаад ерэ... ...хэд. Душанбе городой те... ...ениин студида венгерскэ ...ралгэ, Ташкентын магази... ...а Венгриһээ асарагдаһан ...раа хараһан байнаб. Бого... ...халахада, манай промыш... ...остиин үйлэдбэрилдэг эд хэ... ...нүүдые Советскэ Союзай ... нютагуудта хаража боло... ...рлээд хэлэхэ болоо һаа, ди... ...э поезднууд, автобус, са... ...а машина, теплоход, пор... ...а кран, станок болон хэлхеэ ...оной түхеэрэлгэ хүрэтэр ...лон...

..., венгрнүүд өөһэдынгөө ...ериин үйлэдбэрилдэг эд ...алээр омогорхонобди. Тэ... ...емнай ондоо арадууд хэ..., илангаяа совет нүхэ... ...ээ хэрэглэжэ байһанда ... баясанабди. Хэрбээ манай ...хол болохо юумые тоолохо ... һаа, хаматай түрүүн ара... ...сатай жэлнүүдэй үедэ Эсэ... ...нойнгоо индустриин гол ги... ...уд тухай хэлэхэ хэрэгтэй. ...ад онуудай үеые һананаб, ...хада өөрынгөө һайн дураар ... арбаад мянган залуушуул... ...амта Дунайн металлургиче... комбинадай барилгада мордол... ...эм. Тэрэ комбинат хооһон ... дунда баригдажа эхилээ, ... гансал майхангууд, ба... ...һаа ондоо юумэ үгы бэ... Хэды ехэ бэрхэшээлэй то... ...охо байгаашье һаа, залуу ...тэд ерээдүйн мантан томо домно, мартенүүдые, прокатна стануудые, шэнэ город хаража байһан шэнги урма зоригтойгоор ажаллажа ороо. Дунауйварош гэжэ нэрэтэй шэнэ городой, комбинадай проектые совет инженер болон архитекторнууд зохёоһон байгаа.

Һаяхан би энэ нютагаар дахин ябажа харааб. Мүнөө Дунауйварош 40 мянган хүн зонтой, Венгриин эгээл эрхим городуудай нэгэн болонхой. Комбинадтань шэрэм, булад, прокат гаргагдажа эхилһээр хэдэн жэл болоо. Тэрэнэй түхеэрэлгэнүүдэй ехэнхи хубинь Советскэ Союзһаа асарагдаһан байна.

Мүнөө бэелүүлэгдэжэ байһан табан жэлэй үедэ Венгриин промышленностиин шухала һалбаринуудай нэгэн болохо хими үргэн далайсатайгаар хүгжөөгдэнэ. Химическэ промышленность предприятинуудые түүхэй эдээр, хүдөө ажахые минеральна үтэгжүүлгээр хэдэн жэлдэ хангажа байна. Хэдэн шэнэ заводууд баригдана, хуушан предприятинууд шэнэдхэн хубилгагдана. Тиссиин, Боршодско химическэ комбинадуудай, сернэ кислота гаргадаг Сольнын заводой түхеэрэлгэнүүдые хараа һаатнай, тэдэнэй олонхи дээрэнь «СССР-тэ бүтээгдэһэн» гэжэ бэшэлгэтэй байха.

Мүнөөдэрэй иимэ жэшээнүүд захагүй олон. Үглөөдэр бүри олошорхо бшуу. Юуб гэхэдэ, Венгри Советскэ Союз хоёрой хоорондохи худалдаа наймаанай хэмжээн (1961 онһоо 1965 он хүрэтэр) 65 процентээр дээшэлхэ байна.

Хэрбээ урда жэлнүүдтэ худалдаа наймаагаар абтаһан эд бараан, түхеэрэлгэ, түлишэ, машина, түүхэй эд гэхэ мэтэнүүд поездоор, пароходоор зөөгдэдэг байгаа һаа, мүнөө ондоо арга замууд хэрэглэгдэнэ. Эндэ «Дружба» гэжэ нефтепровод, электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг «Мир» гэжэ лини нэрлэхэ хүсэлэнтэйб.

Хэнэйшье мэдэхээр, Венгри энергоресурсаар тиимэ баян бэшэ гээшэ. Гэбэшье, һүүлэй үедэ шэнэ шахтанууд нээгдэһэн, газ болон нефтьтэй газар олдоһон байна. Тиигэбэшье, промышленностиимнай улам ургажа байгаа эрилтые хүсэд хангажа шаданагүй. Шулуу нүүрһэ, нефть түмэр харгыгаар зөөхэдэ үнэ ехэтэй болоно.

«Дружба» гэжэ нефтепроводоор Советскэ Союзһаа Венгри хүрэтэр нефтиин дамжуулагдадаг болоһоор жэл хахад болобо. Энэ замаар нефть урадхуулан дамжуулхада урдынхиһаа хэдэн дахин үнэгүй. Дунай мүрэнэй эрьедэхи Сазхаломбат гэжэ тосхондо 2 ехэ предприяти баригдажа эхилээ. Тэдэнэй нэгэниинь нефть илгаха завод, нүгөөдэнь нефтиин үнэгүй илгадаһан дээрэ хүдэлхэ хүсэ ехэтэй ТЭЦ болоно.

«Мир» гэжэ линеэр Советскэ Союзһаа электрын элшэ хүсэн дамжуулагдана. Венгр арад тэрэниие хани барисаанай гэрэл гэжэ нэрлэдэг болонхой.

Жэл ерэхэ бүри республика доторнай электрын элшэ хүсэн улам ехээр хэрэглэгдэхэ болоно. Илангаяа алюминевэ промышленностьдо ехэ энерги хэрэгтэй. Манай орон алюминиин руда — боксит гэдэг ашагта малтамалаар тон баян гээшэ. Венгриин сүлөөлэгдэхэһөө урид Германиин монополистнууд энэ баялигыемнай дура зоргоороо зөөжэ байгаа. Өөһэдтэмнай хэрэгтэй болоходонь, Германиһаа алюмини тон үнэтэйгөөр худалдан абадаг байһан юм. Мүнөө Секешфехервара городто СССР-эй туһаламжаар хүсэ ехэтэй алюминиин завод баригдажа байна. Тэрэнэй үйлэдбэридэ Волгын электростанцинуудай хямда сэнтэй элшэ хүсэн элбэгээр хэрэглэгдэхэ юм. Тэрэнэй ашаар манай республика 1980 он болотор жэл бүхэндэ 300 мянган тонно алюмини үйлэдбэрилдэг болохо. Мүнөө Великобритани, ФРГ, Итали гурбан хамтадаа энэ хэмжээнэй зэргэ алюмини үйлэдбэрилнэ.

Манай оронуудай харилсаа холбоон гансахан промышленностиин хүгжэлтэдэ аша үрэтэй бэшэ. Хүдөө ажахымнай хүдэлмэрилэгшэд «безостая-2», безостая-3» гэжэ советскэ сортын шэниисэ һайшаан магтадаг байна. Энэ сортын шэниисэ таридаг коллективнэ болон гүрэнэй ажахынууд дунда зэргээр 1 гектарһаа 30, мүн дээшэшье центнер ургаса абадаг болонхой.

Тэрэшэлэн советскэ хүдөө ажахын машинануудые манай ажалшад һайшаан магтадаг гээшэ. Гүрэнэй ажахын директорээр хүдэлмэрилдэг минии нэгэ нүхэр олон түхэлэй машинануудые туршажа үзөө һэм гэжэ хөөрөө бэлэй. Теэд тэдээн сооһоо «СК-3» маркын комбайнһаа һайн машина харааагүйб гэжэ тэмдэглэһэн байна. «Зүгөөр би нэгэ бага эндүүрнэ хаб, «СК-4» бүришье һайн комбайн гээшэ ха»... гээд нүхэрни үгынтөө түгэсхэлдэ энеэбхилэн хэлээ һэн.

Хани барисаанай аша туһые СССР болон Венгриин арадуудай культурна ажаһуудал дээрэшье хаража болоно. Би Советскэ Союзай олохон республикануудта ябаха зуураа, манай агуу ехэ поэт Шандор Петефи гэгшые мэдэхэгүй хүнтэй үшөө уулзаагүйб. Тэрэнэй поэмэнүүд, шүлэгүүд ород, украин, туркмен, эстон болон бусад хэлэн дээрэ оршуулагданхай. Манай һургуулинуудта Пушкинай, Маяковскиин шүлэгүүд венгр хэлэн дээрэ сээжэлдэгдэхэһээ гадна, ород хэлэн дээрэ уншагдана.

Үнгэрһэн жэлэй һүүл багта Станиславский болон Немерович-Данченкын нэрэмжэтэ Москвагай хүгжэмтэ театрта Золтан Кодаи гэгшын «Хари Янош» гэжэ оперын табигдахаа байһые мэдэхэдээ, манай зарим хүгжэм шэнжэлэгшэд һанаагаа зобоһон байгаа. Совет хүнүүд националь өөрын онсо илгаатай тэрэ оперые хэр зүбөөр ойлгохо ааб гэжэ һанаһан байгаа. Тэрэ һанамжа тон буруу байшоо. Москвагай харагшад «Хари Яношые» ойлгохоһоо байха, һайшаан дурлаһан байна.

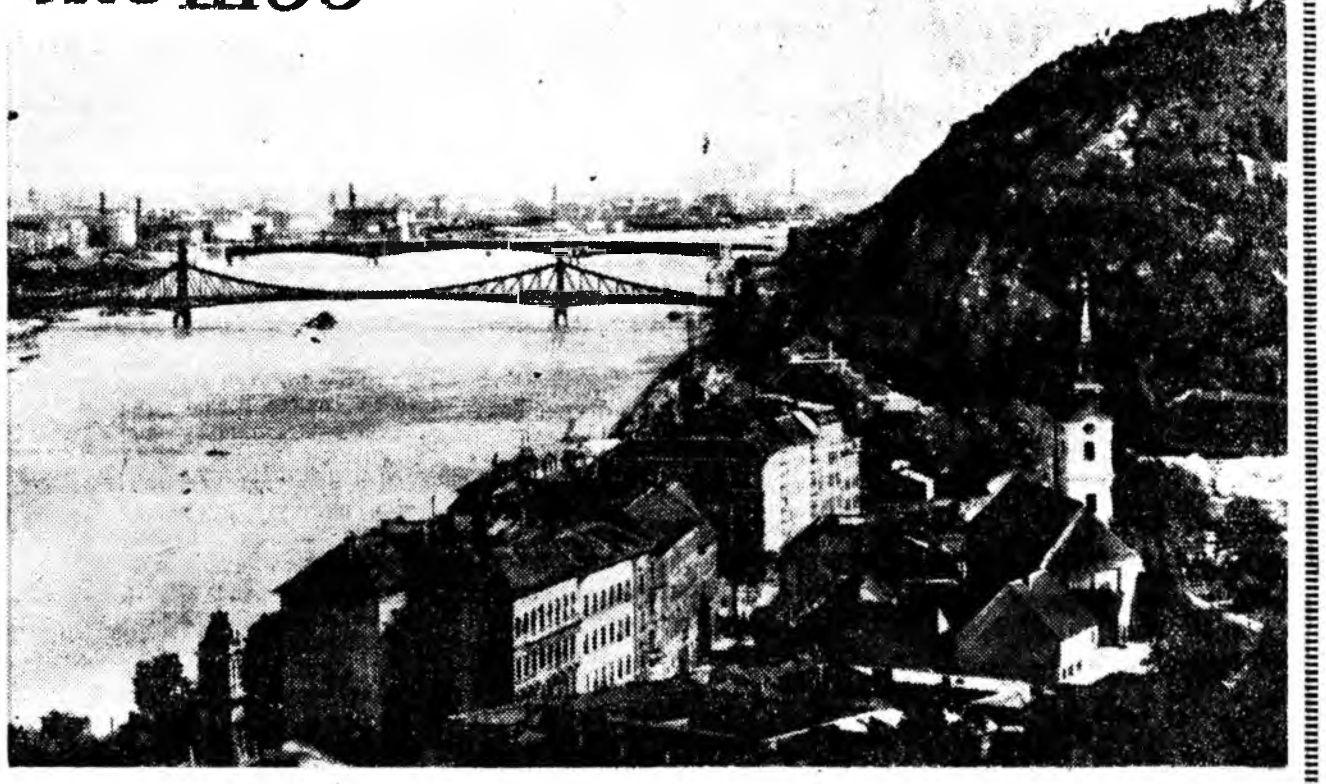
Энэ ушар юрэ болоһон хэрэг бэшэ бшуу. Тус оперын гүнзэгы удха шанар ородой абари зандатон дүтэрхы бшуу.

...Дунда Азяар аяншалһанаа ой ухаандаа дахин оруулнаб. Ташкент городто Карой Боц гэжэ венгр нүхэртэй уулзаа һэм. Дэлхэйн нэгэдэхи дайнай үедэ австро-венгерскэ армиин залуухан солдат ябаһан тэрэ плендэ орожо, большевигүүдтэй танилсаһанайнгаа һүүлдэ ехэ юумэ ойлгодог болоһон байна. Карой Боц 1918 ондо Самаркандада Улаан Армиин сэрэгшэ боложо, граждан дайнай фронтнуудта дайлалдаһан, тиигээд Россида нютагжан ажаһуудаг болошоһон хүн. Деникин, Колчак, Врангелиие бута сохиһон улаан сэрэгшэдэй дунда хэдэн арбаад мянган венгрнүүд-интернационалистнууд ябалсаһан гээшэ. Тэдэнэр бултадаа плендэ ороһон сэрэгшэд байгаа. Тэрэ үедэ тон олон ород солдадууд Венгриин плендэ орожо, һүүлдэнь 1919 ондо Венгриин совет республикые үнэн сэхээр хамгаалалсаһан түүхэтэй.

Манай арадые фашизмын дарлалтаһаа сүлөөлхын түлөө тэмсэлдэ ами наһаяа үгэһэн Совет Армиин эрэлхэг зоригтой сэрэгшэд тухай һанахадаа, «хани барисаан, харилсан туһалалсалга» гэһэн үгэнүүдэй ямар гүнзэгы ехэ удха шанартай байһыень мэдэрхэгүйн аргагүй. 1956 ондо уласхоорондын ба дотоодын контрреволюционно хүсэнүүдэй Венгриин ажалшадай социалис түйлалтануудта эсэргүү добтолго хэхэдэнь, СССР өөрынгөө интернациональна уялгые баһал эсэстэнь хүрэтэр дүүргээ һэн.

Манай арадууд хоорондоо таһаршагүй хани барисаагаа улам бэхижүүлэн, социализм болон коммунизм байгуулгын түлөө тэмсэлдэ хүсэ шадалаа улам арьбадхана.

Иштван КУЛЧАР,
Венгриин журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Венгриин Арадай Республикын ниислэл — Будапешт. Дунай мүрэн дээгүүр гараһан хүүргэ, Геллерт хада. Энэ хада дээрэ Эрхэ сүлөөгэй монумент бодхогдонхой юм.**
МТИ-гэй—ТАСС-ай фото.

Соведүүдэй хүдэлмэри

АЖАҺУУДАЛАЙ ЭРИЛТЭЭР...

...нэй ажалшадай культурно... ...далай эрилтэ хэрэгләмжые ... гээшэ сомоной Соведүүдэй ...ануудай нэгэн болоно. ...оной ажаһуудалай эрилтые һайнаар хангахын тула юу ...ди?

... түрүүн КПСС-эй ЦК-гай ... Пленумэй шиидхэбэринүү... ...бхи абьяас ехэтэйгээр зүб... ...лсэһэнээ яашье мартагша... ...Үндэб гэхэдэ, тэрэ сагһаа ... сомсоведэймнай ажал хүдэл... ...үндэһэн ехэ хубилалтанууд ..., хэхэ ажалнайшье айхабтар ...элирхэйлэгдэһэн байна бшуу.

...өөшэ жэлдэ, мүнөөшье нэ... ...квартал соо сесси, заседани... ... нэгэшье һаатангүй, булта ... соогоо үнгэрөө. Тиихэдээ ...нхэ байдалай, культурно... ...далай. хүн зоной дунда ойл... ...ын хүдэлмэри үргэнөөр ... тухай асуудалнууд зүбшэн ... Гадна сомон доторнай ... эхэнэрэй 6 совет, гу... 5 комитет, нүхэдэй 6 сүүд ...ын ниитын эмхинүүд сом... ...най ехэхэн туһаламжа хүр...

... депутадууднай эдэбхитэй ... хүдэлдэг. Жэшээнь, Д-Р. ...маев (Хэжэнгын совхозой ...), Д-Р. Цыренжапов (вет... даагша), Ц. Николаев, хо... Бальжит Цыбикова, Гамиля ...ина, Тудуп Тушинов, һаа... ...Дижит Дамбаева, Бальжима ...ва болон бусад даалгабари... ... дээрээ жэшээтэ һайнаар ...һөө гадна, арадай һунгамал ... мартангүй, ниитын эли ...хүдэлмэринүүдтэ абьяастай шу... ... хабаадалсадаг юм. Тэдэ... ...ээл оролдолгоор Улаан-Үдэ, ...һөө асарагдаһан 13 мянган ...ангир, акаци, ранеткэ гэ... тарigдаа. Мүнөө Хэжэнгэ, ...бо, Ушхайта тосхонууд но... ...ирлиг соо оршоно. Гансахан ...до 800 метрэй шэнэ поли... ... баригдаа. Энэмнай бул...та депутадуудай үүсхэһэн хүдэлмэри хаям даа.

Мал ажал дээрэ наймаалагшагүй 12 магазинууд, хоёр автолавка таһалгаряагүйгөөр хүдэлнэ. Энэ хэрэгые депутат Ксения Владимировна Шевчук тон һайнаар эмхидхэнэ.

Мүн Хэжэнгэ тосхониие электрификацилха тухай һунгагшадай һанамжа дурадхал яһала амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Тус асуудал сомгүйсэдкомой заседани дээрэ хоер дахин хэлсэгдээ. Мүнөө электрын хүсэ хэрэглэхэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри бүхы дээрээ байгша оной июлиин 15-да дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Культурно-ажаһуудалай иимэрхүү хэрэгүүдые саг болзор соонь жэншэдгүй һайнаар шиидхэхын тула депутатска комиссинууднай квартал бүхэндэ юу хэхэ байһанаа наринаар түсэблэдэг, тиигээд тэрэнээ сесси дээрээ баталуулдаг, али бүхы шалгалтын хүдэлмэри эмхидхэдэг, хэһэн бүтээһэн юумэеэ тэмдэглэн бүридхэжэ байдаг. Жэшээнь, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой талаар саг үргэлжын комисси хүдэлмэреэ ябуулхадаа ниитын эмхинүүд—эхэнэрэй болон пенсионернүүдэй Соведүүдтэ түшэглэдэг, магазин, столово, пекарнинуудые ходоо хинажа байдаг, шалгалта хүүлдэг, худалдаа наймаанай асуудалнуудаар суглаануудые үнгэргүүлдэг юм. Ушар тиимэһээ кооперативай зөөриие үрихэ, убэршэлхэ ябадал огто үзэгдэхэеэ болинхой.

Дуушаднайшье республика доторoo суурханхай гээшэ ааб даа. Тэдэнэйнгээ хубсаһа хунарта 1500 түхэриг, арадай инструментнүүдэй хэрэгсэлдэ 700 түхэриг мүнгэ бюджедһээ табинхайбди. Мүнөө үедэ репертуарынь шэнэлэгдэжэ байна.

Арадаймнай дружинын штабай дэргэдэ «Сатирын сонхо» гэжэ газетэ хододоо гаража байдаг, ехээр архидаһан, аашалһан хүнүүд тэндэ шогтой хурсаар шүүмжэлэгдэдэг. Нүхэдэй сүүдүүд, милициин штатнабэшэ хүдэлмэрилэгшэдшье һэргылэмжын ехэхэн ажал ябуулдаг, хүн зоной дунда хөөрэлдөөнүүдыешье үнгэргэдэг, энээнэй аша туһаар ниитын журам эбдэхэ ябадал үсөөрөө.

Мүнөө иигээд хабарай тарилгын үедэ хэхэ хүдэлмэреэ онсо тодорхойгоор түсэблэнхэйбди. Тиихэдээ агитбригада тусхай бэлэдхэл хэнэ. Автолавкамнай гол түлэб механизаторнуудые хангаха.

Арадайнгаа этигэл найдабарида хүртэһэнэйнгөө урманда депутадууднай саашадаа улам эршэмтэйгээр хүдэлхэ, хүн зонойнгоо улам болбосоронги зохидоор, амгалан тэнюунээр ажаһуухын тула бүхы хүсэ шадалаа гамнангүй зорюулха байна.

Н. Бочкин,
Хэжэнгын сомоной
соведэй депутат.

„ЗАЛУУ БАГШАНАРАЙ АЖАЛ ТУХАЙ„

Иимэ асуудалда зорюулагдаһан үргэн ехэ хөөрэлдөөн Хяагтын интернат һургуулида һаяхан болоо юм. Тус слёдто хамтадаа 140 багшанар хабаадалсажа, Хяагтын АймОНО-е даагша Р. Г. Балдановай «Залуу багшанарай ажал тухай» гэһэн элидхэлые зүбшэн хэлсэһэн байна.

Загастайн һургуулиин багша Т. С. Уладаева, — «Һурагшадые хүмүүжүүлхэ талаар өөрынгөө хэжэ байһан ажал тухай», Хяагтын найман жэлэй һургуулиин багша Н. Г. Ковалева,—«Түрэлхидэй дунда багшанарай ямар хүдэлмэриин ябуулагдажа байһан тушаа», Хяагтын интернат һургуулиин багша А. А. Бадлуева «Хизаар ороноо шэнжэлэлгэ тухай гэһэн асуудалнуудые сугларалгшадта хөөрэжэ үгэһэн, дүршэлөө халан абалсаһан байна.

Һуралсалай талаар эрхим амжалта түйлаһан 22 багшанарта багшанарай профсоюзай райкомой, АйнОНО-гой хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдаа.

Д. Ошоров.

...-Үдын сэмбын фабрикын коммунис ажалай коллектив 1-дэхи кварталайнгаа түсэбые уридша... ...рэһэн юм. Мүнөө эндэ Майн Нэгэнэй урда тээхи мүры сөөн дэлгэрнэ, ажалай шэнэ илал... ...түйлагдана. Зураг дээрэ: аппаратно-ээрэлгын цех соо. Наада таладань коммунис ажалай удар... ...аппаратчица Зинаида Семёновна Куренкова.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

ХИЛЫН САНАҺАА

Аха дүү, хани ёһоной аяншалга

СОВЕТСКЭ ДЕЛЕГАЦИИН ВЕНГРИДЭ АЯНШАЛЖА БАЙҺАН ТУХАЙ ГАДААДЫН ХЭБЛЭЛ ИИГЭЖЭ БЭШЭНЭ

СОФИ. Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегациин Венгридэ аяншалжа байһанда Болгариин хэблэл ехэ анхарал хандуулна. «Арад зоной байдал һайжаруулхын түлөө тэмсэл коммунистнуудай шухалын шухала зорилго болоно», «Арадай байдал һайжаруулха гээшэ социализмын уг зорилго болоно» гэһэн гаршагуудтайгаар Будапештын «Эдьешюльт Изэл» гэжэ заводто советско-венгерскэ хани барисаанай митингын болоһон тухай мэдээсэлнүүдые газетэнүүд толилһон байна. Митинг, тэрэшэлэн совет айлшадай хүндэлэлдэ зорюулагдаһан сайлалга дээрэ Н. С. Хрущевой, Я Кадарай хэлэһэн үгэнүүдэй дэлгэрэнгы удхые хэблэл толилно.

ПРАГА. Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегациин Венгридэ аяншалжа байһан тухай Чехословакиин хэблэл ехэ анхарал хандуулха зуураа, совет ороной түлөөлэгшэдые Венгриин ажалшадай угаа хани халуунаар угтажа байһые онсолон тэмдэглэнэ.

Венгриин хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэдтэй Н. С. Хрущевой бусад совет айлшадай уулзаһан тухай Прагын бүхы газетэнүүд дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ. Будапештын электролампын заводто болоһон митинг дээрэ Н. С. Хрущевой, Янош Кадарай хэлэһэн үгэнүүдэй удхые толилно. Венгриин ниислэлэй энэ томо предприятида СССР-эй делегациин хүрэһэн ушар социалис гүрэнүүдэй аха дүүгэй хани барисаае, нягта жагсаалые эли тодоор харуулаа гэжэ газетэнүүд онсолон тэмдэглэнэ.

Бразилиин президентын мэдүүлгэ

ПАРИЖ, апрелиин 2. (ТАСС). Бразилиин президент Жоао Гулартын хэһэн мэдүүлгые Рио-Гранде-до-Сул провинциин захиргаанай түб болгошо Порт-Алегре городой радиостанци үсэгэлдэр үдэшэ дамжуулаа.

«Бразилиин экономикые өөрынгөө хиналта доро барижа байдаг уласхоорондын экономическа бүлэгүүд» минии правительствада эсэргүү үймөө эмхидхэлгын түлөө харюусалгатай, гэжэ Гуларт мэдүүлгэ соогоо хэлээ гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Рио-де-Жанейро городһоо дамжуулна. Хариин компанинуудай ашаг олзоёо хилын саана эльгээлгые хинаха тухай, нефть сэбэрлэдэг заводуудые гүрэнэй мэдэлдэ абаха тухай декредтэ гар табигдаһанһаа шалтагаалан, үймөөн болоһон байна гээд тэрэ заагаа.

Ашаг олзо газаашань ябуулха тухай хуулиие гуримшуулха декредтэ минии гар табихада, нефть сэбэрлэгдэг энгэй заводуудые гүрэнэй мэдэлдэ абахадамни, тобшоор хэлэхэдэ, үгытэйшүүлые үмөөрхэдэмни, Бразилиие үнэхөөрөө бэеэ даанхай болгохо һэдэлгэ гаргахадамни хариин трестнүүдэй агентнууд намда эсэргүү кампани эмхидхээ, тэрэнэй дүнгыень мүнөө таанад хаража байнат гээд Гуларт хэлээ.

Худалдаа наймаанай харилсаа һайжаруулхын түлөө

ЖЕНЕВЭ, апрелиин 2. (ТАСС-эй корреспондентнүүд Г. Шишкин, Г. Драгунов иигэжэ дамжуулна:

Худалдаа наймаанай, хүгжэлтын талаар ООН-ой конференци дээрэ юрэнхы хөөрэлдөөн үргэлжэлһөөр. Хамта дээрээ 60 ороной түлөөлэгшэд үгэ хэлээ. Холбоото Штадууд, Англи, Баруун Германи болон бусад томо капиталис оронууд хүгжэжэ байһан оронуудта тэгшэ бэшэ худалдаа наймаанай договорнуудые баадхаһан байха юм. Хүгжэжэ байһан оронуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, эдэ договорнуудые ехээр буруушаадаг байба.

Хүгжэжэ байһан оронуудай иимэ зүб зүйтэй хараа бодолые социалис оронууд ойлгон дэмжэнэ.

Румыниин Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Г. Рэдулекску иигэжэ хэлээ. Хүгжэжэ байһан оронуудтай дэлхэйн дэлгүүр дээрэ наймаа хэхэ ябадал һайжаруулхаар, түүхэй эдэй үнэ сэн тогтууритай болгохоор, хүгжэжэ байһан оронуудта бүтээгдэһэн зүйлнүүдые болон полуфабрикадуудые бүри ехээр худалдаха аргатай болгохоор хэмжээнүүдые Румыниин делегаци дэмжэхэ байна.

Урда-Африкын Республикын болон Португалиин правительствануудай зүгһөө үндэһэ яһанай илгаа гаргаха, колониальна богоолшолгын политика бэелүүлхэ ябадалай гаргагдадаг һэдэлгын хэгдэдэг байһые Рэдулекску эрид шууд буруушаагаа.

Удаань Непалай болон Дагомейн түлөөлэгшэд үгэ хэлээ.

Танганьикын зонхилхы партиин конференци

ДАР-ЭС-САЛАМ, апрелиин 2. (ТАСС). Танганьикын африканска национальна союз (ТАНУ) гэжэ зонхилхы партиин жэл бүриин конференци Дар-эс-Саламда үсэгэлдэр нээгдээ. Танганьикын президент, партиин түрүүлэгшэ Джулиус Ньерере гэгшэ конференциие нээгээ. Зүүн Африкын асуудалда тогтоходоо, Зүүн-Африкын федераци түргэнөөр байгуулагдаха бэзэ гэжэ Танганьикын правительство найдадаг байгаа гээд президент мэдүүлээ. Гэбэшье, мүнөө гү, али ерэхэ жэлдэ иимэ федераци байгуулагдаха гэжэ найдахаар бэшэ болоод байна гээд тэрэ заагаа.

Танганьикын гадаадын хэрэгүүдэй болон обороныи министр ТАНУ-гай генеральна секретарь Оскар Камбона конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, партимнай майн 25-да Африкын үдэрые тэмдэглэхэ гэжэ заагаа. Африка түбиин бүхы арадуудтай һанал нэгэдэлгын демонстрацинуудые энэ үдэр эмхидхэхыень ТАНУ-гай бүхы отделенинүүдые тэрэ уряалаа.

Жаргалай бэшэ, зоболонгой орон

Тээсгэн «Сьемпре» гэдэг мексиканска журналай редакцида США-һаа эльгээһэн бэшэг ерэбэ. Америкын Техас гэжэ штадые ямар нэгэ жаргалай орон болгожо, Консуэло де Вега Идальго гэгшын газетэдэ худалаар бэшэһэниие тэрэ бэшэг эльгээһэн хүн дураа гутан буруушааһан байгаа.

«Би тэндэ хэдэн жэлдэ байһан хүм,—гэжэ Калифорниһоо Мишель Суфлэ гэгшэ бэшэнэ. Техасай ажаһуудалай хамаг муу талыень һайса мэдэхэб. Тэндэ байһан мексикээрхиниие хаанашье ябахадань, шоо үзэжэ байдаг, теэд тэдэнэр өөһэдөө энээниие буруушааха эрхэгүй байна ха юм. Юундэб гэхэдэ, «сагаан шарайтай» хүн намайе доромжолбо гэжэ ондоо яһанай хүнэй гомдол баряа һаань, тэндэхи сүүд энээн тушаа ямаршье шиидхэбэри гаргангүй, миин орхидог зантай. Хүдэлмэри бэдэрхээ Америкын Холбоото Штадуудай хилэ дабажа гараһан мексикээрхиндэ зуудаг нохойнуудаа табижа, зугаа хэдэг зарим нэгэ техасаархиниие харадаг бэлэйб.

Нэгэтэ хүниие унаса дайруулаад гараһан автомашинын жолоошониие зэмэлэнгүй, харгы һахижа байһан полицейскиин табихые хараа һэм. Яахадааб гэхэдэ, хохидолдо орогшонь Мексикэһээ ерэһэн юрын хүн байшоо.

Хилэ зубшаһан Браво гэжэ мүрэн сооһоо уһанда орожо үхэһэн залуу мексикээрхинэй хүүр гаргажа абаха гээшэ юрын үзэгдэл болонхой. Мексикээрхиниие ресторан, автобус сооһоо түлхижэ гаргахыень олон дахин нюдөөрөө хараһан байнаб. Макаллен гэжэ газарта шубгэтэй проволоко хашаатай, нюдэ ялбама ехэ хурса гэрэлтэй, һахюултай концлагерь бии юм гэжэ мэдэхэб. Тэндэ хуули бусаар хилэ дабаһан зэмэтэй мексикээрхиниие хаадаг юм. Энэ бэшэгэй эзэн би өөрөөшье тэндэ тушаагдаад, нэгэ хэды хоногто хаалгатай һуугаа һэм.

Тэрэ бэшэг соогоо худалаар юумэ бэшэһэнэй хэрэггүй гэжэ де Вага гэдэг эхэнэртэ захиһан байна. Техаста али тухай ехээр үндэһэ яһанай илгаа гаргажа, зоргоороо аашалдаг байһан тухай мүнөө бүхы дэлхэй дээрэ мэдэхэ болоо.

(АПН).

БРАЗИЛИДАХИ БАЙДАЛ

ПАРИЖ, апрелиин 3. (ТАСС). Национальна конгрессэй түрүүлэгшэ Де ...оура Андраде үсэгэлдэр национальна конгресс дээрэ мэдүүлгэ уншаа гээд Франс Пресс агентствын корреспондент Бразилиа городһоо мэдээсэһэн байна. Мэдүүлгэ соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Бразилиин саг зуурын президентээр депутадуудай палатын түрүүлэгшэ Раньери Мадзилли томилогдоо.

Президент Жоао Гуларт оронһоо гаража ошоо гэжэ сенадта мэдээсэгдэһэн байна.

ЧССР ЙАР ХОЁРОЙ ХАНИ БАРИСААН, ХАРИЛСАА ХОЛБООН ТУХАЙ ДОГОВОР БАТАЛАГДАБА

ПРАГА. Хани барисаан, харилсаа холбоон тухай Чехословаки Йемен хоёр договор баталаа.

ЧССР-эй президент Антонин Новотный, ЙАР-ай президент маршал Абдалла ас-Саляль договорто гар табяа. Маршал Абдалла ас-Саляллиин Чехословакида аяншалһан тухай хамтын мэдүүлгэдэ мүн лэ гар табигдаһан байна.

ЙАР-ай президентын Чехословакида аяншалха үедэ хэгдэһэн хэлсээнүүд ехэ удха шанартай гэжэ хоёр гүрэниие толгойлогшонор документнүүдтэ гар табихадаа онсолон тэмдэглэһэн байна. Чехословакиин болон Йеменэй хоорондохи хани ёһоной харилсаануудые саашадаа гүнзэгырүүлхэ гэжэ баталагдаһан документнүүдээр хараалагдана.

(ТАСС).

Аюулгүйн Соведэй онсо заседани

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 2. (ТАСС). ЙАР-та эсэргүүгээр Англиин ээрхэг түримхэй ябуулга хэһэн тухай асуудалые хаража үзэлгэ Йеменэй Арабуудай Республикын правительствын гуйлтаар яаралтайгаар зарлагдаһан Аюулгүйн Соведэй заседани дээрэ мүнөөдэр эхилһэн байна. Йеменэй түлөөлэгшын бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Англиин сэрэгэй авиаци мартын 28-да Хариб шадарай нютагуудта зэрлиг муухайгаар добтолго хээ. Ракетэнүүдээр болон ехэ буунуудаар буудалгын хэгдэхэдэ, Йеменэй 25 эрхэтэн алуулаа. Йеменэй Арабуудай Республикын байгуулагдаһан сагһаа хойшо Англиин зэбсэгтэ хүсэнүүд Йеменэй городууд болон тосхонуудта эсэргүүгээр 40 гаран харата муухай ааша гаргаһан байна.

Йеменэй гомдолые зүбшэн хэлсэлгэдэ Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын болон Ирагай түлөөлэгшэд хабаалсуулагдана.

Австриин шэнэ правительство

ВЕНЭ, апрелиин 2. (ТАСС). Австрида правительство һара үлүүтэй сагай турша соо бэрхэтэй байдалда ороһон байгаа. Горбах гэгшын кабинет мүнөө үглөөгүүр хуулита ёһоор тушаалһаа буугаа. Тэрэнииень Австриин президент зүбшөөгөө. Тэрэнэй һүүлээр Австриин президент А. Шерф Йозеф Клаус гэгшые дуудаад, Австриин шэнэ кабинедэй составые батални байна.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1964 оной апрелиин 4.

Арюун сэдьхэлтын ашата зам

* * *

Республикымнай ниислэл

* * *

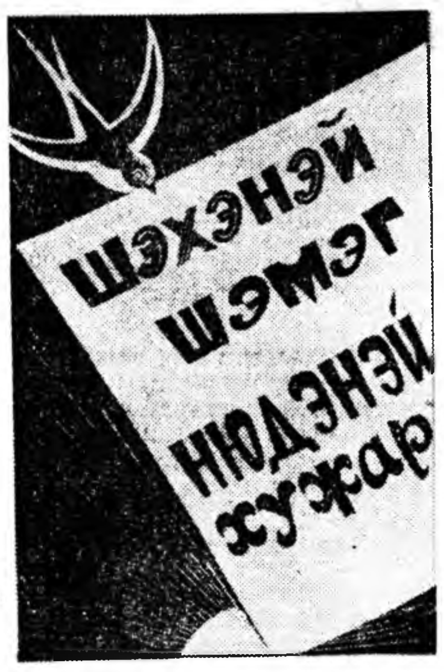
Аяншалгын һонин

* * *

Саахарай түүхэ

* * *

Ульгэр, домог

ХОНИШОН

(Аляа шог дуун)

Малшан байхада хухюутэй
бүлэнэрөөрөө,
Майлын үбэрөөр хониднай
бүгэдөөрөө.
Бэлшээд ерэхыень хүлеэгээд,
бэеэрээ —
Бэлэн байнаб хүреэ соо
тогтоогоод.
Хонидоо адуулаад ерэхэдэнь,
нүхэрэйнгөө,
Ковёр дэбдеэд, угтанаб,
хөөрхэйгөө.
Хоолоо эдеэд гарахадань
инагайнгаа,
Хойноһоонь хаража үдэшэнэб,
илдамаараа.
Торгон нооһоор совхознай
мүнөөдэр
Тодолһон түсэбөө дүүргэнхэй
тобойтор.
Саһан шуурган эшхэрдэг
газаагуур,
Сакман дээгүүр эршэдэнэб,
дал соогуур.
Үбэлэй хурьгад өөдэргэ,
тобирнууд.
Үдэр бүридэ марьяажана
ехээр.
Ажалай охёор дулаасаад,
ябадалдаа
Аялга дуугаа мартанаб,
яараһандаа.

Б. Базарон.

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

(Зэдын аймагта хэлсэдэг).

Һайн малшанай малынь һайн
байдаг.

Үнэтэй юумэ хэлэхэдэ
Үсөөхэниинь хэрэгтэй,
Амтатай эдеэ шанахада
Зааханиинь хэрэгтэй.

Мал олон бол, муутай һайтай
байдаг.

Үгэ олон бол, үнэнтэй худалтай
байдаг.

ОЧЕРК

НАРА ХАРУУЛДАГ ХҮН

Үнинэйл хүлеэгдэһэн үдэр ерэбэ. Таня басагахан сагаан бүдөөр хушаатай стол дээрэ хэбтэнэ. Хэдэн олон врачнар дээрэнь тонгойно. Духа дээрээ түхэреэн гэрэл зүүжэрхиһэн нэгэ наһажаал эхэнэр намдууханаар:

— Танюша бэрхэхэн юм. Оройдоошье ёолодоггүй. Мэнэ үбдэхэеэшье болихо,—гэнэ.

Операцишье ехэ удаан болобогүй. Таниин эхэ коридор соо хүлеэжэ ядан һууһанаа, таһалгаһаа Екатерина Михайловнагай гарахада, урдаһаань гүйдэлөөрөө шахуу ошобо.

— Һанаагаа бү зобогты. Басагантнай харадаг болохо даа,—гэһэн үгэнүүд тэрэнэй һанаае нэгэ заа амаруулба хэбэртэй.

...Ехээр баярлаһандаа Таниин зүрхэн түргэ түргэн сохилон, амаараа гарашахаяа байһандал түшэгэнэнэ. Нюдэнэйш боолто абтаа. Наашаа эрьеэд, эдэ хүнүүдые харыш. Энэ эхэшни ха юм. Шинии хуби заяан, ерээдүй тухайшни олые бодоходоо, духа дээрэнь үшөө нэгэ уршалаа нэмээ ёһотой. Эхэшни хэдэн жэлдэ уйдхар гашуудалда дарагдажа ябаа. «Ямар хуби, нүгэлтэй хадамни, басагам һохор түрөө гээшэб? Нара, һара наһаараа үзөөгүй хүнүүдые олол дахин хaрааб, хүндэ хүтэлүүлээд үйлсөөр ябадаг, гансаараншье модо гартаа бaряад, тэмтэрэн алхалдаг. Ай, зайлуул! Басагам тиигэжэл ябахань гээшэ гү?» гэһэн бодолнууд эхыншни зүрхые шүбгөөр хадхаһан мэтээр хүлгүүлдэг бэлэй. Таня, Танюша, һайнаар шэртээд харыш: энэ шамайе аргалһан хүн, эмшэн, толгойгоо сайһан Екатерина Михайловна хамарайнгаа пулаад юундэшьеб нюдэндөө абаашана. Энэ таһалга, сонхо, үзэгдөөгүй һайхан дэлхэйн нэгэ зураг, сонхоор яларһан наран, зунай сэлмэг наран! Ямар һайхан тэнгэриб, ямар хөөрхэн үүлэд гээшэб! Таня, толгойшни эрьебэ гү? Бараг даа. Имэ тунгалаг огторгойн һаргама нара хаража ябахашни гээшэ.

Мүнгэн һара, түмэн мүшэдэй хүшэгэ шэртэн баясахалши.

Таниин эхэ Екатерина Михайловнада баясхалан хүргэнэ.

— Бидэ өөһэдөөшье Таниин нюдэтэй болоһондо хэлэшэгүй ехэ баяртайбди. Һайн даа. Танииншье, бүхы зоной элүүр энхын түлөө тэмсэхэ—манай уялга, —гээд, Екатерина Михайловнагай хэлэхэдэ, тэрэниие Таниин эхэ тэбэришэнэ.

Эмшэн... Хүн зоной элүүр энхые сахиха гээшэ угаа харюусалгатайшье, тон хүндэтэй хэрэг. 1920 ондо Эрхүүгэй медицинскэ институт дүүргэһэн залуу басаган Буряад орондо ажаллахаяа ерэһэн юм. Тиихэ үедэ нюдэ аргалдаг мэргэжэлтэдшье үсөөн һааб даа. Трахомо гэхэ мэтэ элдэб үбшэн тиихэ сагта дэлгэрэнги байһан юумэл. Тэрээнтэй тэмсэхэ хэрэгтэй байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Екатерина Михайловна Никифорова жаа басаганай нюдэ шэнжэлэн үзэжэ байна.**

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Ямаршье бэрхэшээл залуухан эмшэниие тунхаряагаагүй.

Холын Захаамин нютагай хада үулые эмээл морёор дабажа, үбшэн хүнүүдтэ хүрэдэг бэлэй. Саһа бордоһоной шуухирһан үбэлэйшье һүни, аадар бороогой шааяһан зунайшье үдэр һаалта хэжэ шадаагүй. Энэ нарихан бэетэй, тунгалаг нюдэтэй басаганда хаанаһаа тиимэ гайхамшаг хүсэн, зориг, эрмэлзэл олдодог гээшэ һэм? Түрүүшын бэрхэшээлнүүд, үбшэнтэй тэмсэл... Имэл шангахан хоног үдэрнүүдтэй гурбан жэл үнгэржэ, Екатерина Михайловна ажал хүдэлмэриингөө үргэн замда гараа һэн.

Өөрынгөө мэргэжэлдэ үнэн зүрхэнһөө дурлаха гээшэ ондоохон даа. Сэдьхэл, һэшхэлэй арюуниие гансахан үгөөр хэлэжэ шадахагүйш. Хүн зоной туһада юуншье гамтай бэшэ. Екатерина Михайловна Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Ташкентын госпитальдо хүдэлжэ, академик Владимир Петрович Филатовай шабинь болоһон юм. Шэнэ аргаар нюдэ эмшэлэлгэ. Академигай хэшээлнүүд... Фронтһоо асарагдаһан сэрэгшэд, операцинууд үдэр һүни мэдэгдэнгүй һэлгэжэл байдаг һэн. Екатерина Михайловнагай эндэ оложо абаһан дүй дүршэл, эрдэм һургуули замайнь залуур болон, хэдэн зуугаад һохор хүнэй нюдэндэ наранай гэрэл яларуулха эди шэдитэ гартай болгоо.

Екатерина Михайловнагай хүдэлдэг уужам таһалга соо нюдэ шалгаха, үзэхэ түхеэрэлгэ, аппарадуудай олон гээшэнь. Суута эмшэниие харахада, жара хүрэһэн хүн гэжэ огтошье хэлэхээр бэшэ.

— Зай, бэшэгшэд, һаалта бү хэгты. Сүлөөгүй байнаб, — гээд, шоглон энеэбхилбэ.

Мүльһэн дээрэ тархяараа сохижо унаад, харахаяа болишоһон хүбүүн орожо ерэбэ.

— Валера, наашаа ерэ. Сэхэ һуугаарай. Зай, зай. Нюдэеэ бү ани,—гэжэ байгаад, Екатерина Михайловна ехэл анхаралтай, болгоомжотойгоор үзэнэ.

Хүбүүнэй гараһан хойно эсэгэтэйнь хөөрэлдэхэдөө, «оролдохобди, хүбүүнтнай хараха болохо даа» гэбэ.

Юун гэһэн һайхан найдалай үгэнүүд бэ! Валера хүбүүнэй харадаг болохо байһанда заахашье һэжэг түрэнэгүйбди. Гушан табан жэлдэ эмшэнээр ажаллажа байһан энэ сарюун эхэнэрые мэдэхэгүй хүн манай республика соо олдохоёо шухаг гэхээр байха.

— Мүнөө республика дотор трахомотой хүнөөр ушархагүйт. Энэ ганса минии габьяа гэжэ хэлэхэ аргамгүй. Эмшэлэгшэд Боянова, Зарбаева, Обунеева энэ хэрэгтэ оролсогшодой эгээл эдэбхитэйшүүлынь байха,—гээд, Екатерина Михайловна ажалайнгаа һүүлээр бидэнтэй хөөрэлдэхэдөө хэлээ юм.

Дээрэ дурсагдаһан врачнуудые хэд гэжэ һанаабта? Е. М. Никифоровагай һургаһан 62 шабинарай гурбаниинь ааб даа. Эдэнэр нюдэндэ операци хэжэ һураһаа гадна, мүнөө өөһэдын олон шабинартай боложо байнхай.

Екатерина Михайловнагай байрын баруун хойто ханаарнь дүүрэн номууд ябталаатай. Нүгөө таһалга соонь пианино яларна.

— Глаокомо гэжэ үбшэнтэй тэмсэнэбди. Операциин үрэ дүн һайн. Аргалһан лэ үхибүүд, ехэшье хүнүүд нюдэтэй болоно,—гэжэ Екатерина Михайловна хөөрэбэ.

РСФСР-эй габьяата врач Екатерина Михайловна Никифоровае харахадаа, энэрхы һайхан сэдьхэлтэй, эсэхэ сусахые мэдэдэггүй хүн байна гэһэн омогорхол түрэнэ.

— Пенсидэ гараха болоогта? — гэжэ асуубабди.

— Үгы даа. Үшөөл хүдэлмэрилхэ һанаатайб. Намайгаа гансал эмшэн болоод дүүрэһэн хүн гэжэ бү һаныт. Хүгжэм наадабал, нэгэнэй тухай хангюурдахал бэзэб. Мүнөө зун Кавказ ошохомни. Хада уула махажа, сэбэр агаараар амилжа ябахада, турист нүхэдөөр хүхижэ һуухада, ямар жаргал гээшэб! Пенсидэ һаяар гарахагүйб,—гэбэ.

Нэрээшье Екатерина Михайловнае хүгшэрөө гэбэл, алдуу хэхэт. Олоной туһада оролдодог хүнэй сэдьхэл ходо ошотой, зоригынь хэзээдэ бадаранги байдаг ха юм.

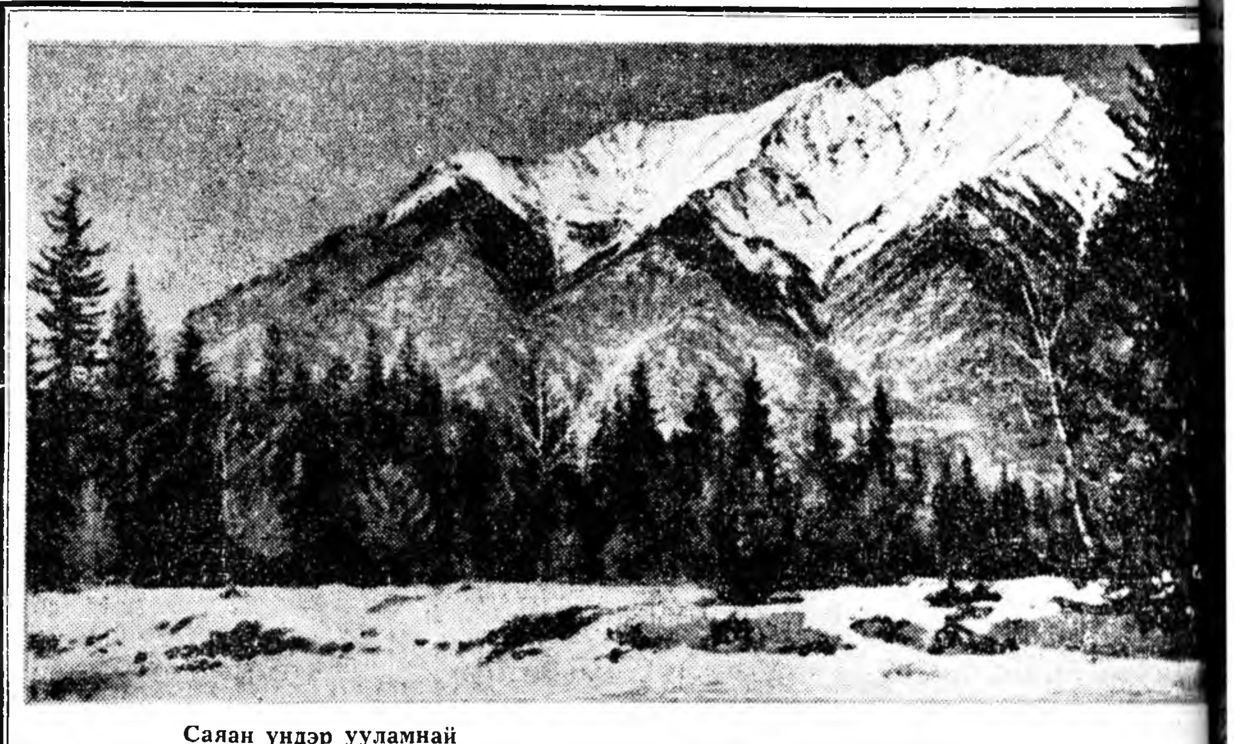
Г. ДАШАБЫЛОВ.

Д. УЛЗЫ[...]

АЛАГ ЭРЕЭХЭН ЗҮ[...]

Альган соохоно багта[...]
алаг эреэхэн зүрхэн,
Нэгэ наһанай турша[...]
улаан [...]һа бүлэжэ,
нэгэтэ нэгэ эсэхэдэ[...]
хэнһээшье асуунгүй [...]
гайхамшаг ехэ эрхэт[...]
орёо нарин оньһотой
алаг эреэхэн зүрхэн!
Альган соохоно багта[...]
энээхэн нэгэ наһан [...]
хэды ехэ тэмсэл соо[...]
хэды ехэ жаргал, зой[...]

хэды һайхан дуунай [...]
долги[...]
лугшан сохилон ерэна[...]
Алаг эреэхэн зүрхэн
зааханшье һаа—юрт[...]
Юртэмсын һудал соог[...]
гал-шуһанай гүйһэндэ[...]
юртэмсын нюрган дээ[...]
дүрбэн сагай һэлгэһэн[...]
юртэмсын зулай дээр[...]
мүльһэн дуулгын гэ[...]
хүнэйшье алаг зүрхэн [...]
хүсэл зориг хүлгэжэ,
инаг дуран мүндэлжэ,
сахилгаалжа, бургажа,
саһа бороон һэлгэжэ,
нарата үглөө игаажа,
намжаа хабар эрьежэ,
мүнхэ бэшэ наһан со[...]
мүндэр, шуурган нары[...]
омог һаруул мэдэрэлэ[...]
одон шэнгеэр яларжа,
гашуудал баяр хоёроо[...]
ганса бэшэ һэлгэдэг лэ.
Альган соохоно багта[...]
замбуулиниие багашаа[...]
Сээжэн соохоно сохил[...]
наран тээшэ шармайһа[...]
алаг эреэхэн зүрхэн,
Адар Ехэ Зүрхэн!

Саяан үндэр ууламнай
Сагаан мүнгэн малгайтай...

П. ЯХНОВЕЦКИИН фо[то].

Манай газетэдэ гарадаг болоһон «Шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар» гэһэн шэнэ булангыемнай уужам Буряад улас түрымнай намжаа һайхан нютаг бүхэнэй ажалаараа алдаршаһан уншагша бүхэн айхабтар халуунаар һонирхон, зүрхэ сэдьхэлһээ зүбшөөн һайшаажа, урмашан баясана.

Эгээл тиихэ үедэнь би Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй молор уужам газар дайда хүрэжэ ерэлэйб. Яахадааб гэхэдэ, эндэхи нютагайхидай ажал хэрэг шэхэнэй шэмэг болон дуулдаһан, нюдэнэй хужаршье болоһон ааб даа. Һанаадшье үзыт... Үнгэрэгшэ намар үльгэр түүхэтэ илалта туйлажа, Түгнэ, Бэшүүрэй таряашад ямараар суурхаа һэм!

Теэд мүнөө тэдэмнай шэхэнэй шэмэг болгохо һонигүй, нюдэ хужарлуулха хэрэг эрхилнэгүй гээ гүт? Эндүүрээт, ехээр эндүүрээт. Шагнагтылши. Эхэ орондоо 1964 ондо 280 мянган центнер орооһо таряа, 165 мянган центнер саахарай свёкло, 129 мянган центнер һү, 89 мянган центнер мяха, 8.200 цетнер нооһо, 3,5 миллион үндэгэ үгэхын түлөө мухар-шэбэрэйхид тэмсэжэ байна даа. Энэ арюун һайхан дэмбэрэлтэ байлдаандаа эндэхидүүл шэнэ жэлһээ хойшо толотомо илалта туйлаһыень ябажа харабаб.

Азата аяншалга

Энэ үбэлдөө хабарайнгаа тарилгада ехэхэн бэлэдхэл хээд, оньһон техникээ сүм бэлэн болгоод, үрэһэ хүрэнгээ сэбэрлээд, химическэ эрдэм һургуули шудалаад, түрүү ажахынууд «Коммунизм», «Забайкалец», «Заганский» болон бусадай механизаторнууд, XXI партсъездын нэрэмжэтэ артелиин суута свёклошон Евсей Павлов, республика соогоо мэдээжэ Суулгын совхозой кукурузашад Дамба Жанаев, Николай Кондратюков хабарые хүлеэшоод, хамсыгаа шаман, хүдэлмэрилхөө зэһэшоод байна. Эдэ нүхэдөөр уулзажа, баруун гарнуудыень адхаһамни, балсангынь хатуу; шэг шарайень адуулһамни, шэнэ амжалта туйлажа, алдар солоо арьбадхахаар шиидэнги.

Шэнэ жэлһээ хойшо шэггүй ехэ амжалта туйлаһан хүндэтэ малшадта хүрэжэ, ажал хэрэгтэйнь танилсааб. Гүрэндэ һү худалдалгаар тус управлени түрүүлжэ ябана гэжэ мэдэхэ байгааб. Нээрээл эндэхи һаалишад айхабтар ехэ оролдолго хэшээл гаргана даа. «Дзержинский» совхозой, Калининай нэрэмжэтэ, «Искра», Ленинэй нэрэмжэтэ, «Дружба» колхозууд гүрэндэ һү худалдаха кварталайнгаа түсэбые холо уридлан дүүргээ. «Дзержинский» совхоз мүн мяха, үндэгэ худалдалгаар кварталайнгаа түсэб хоёр һара соо дүүргээ. 400 центнер мяха тушааха аад, 695 центнер, 42.000 үндэгэнэй орондо 43.500 үндэгэ тушааһан байна. Тус совхозой һү һаалиин фермэнүүдэй дунда Нарин-Нугын фермэ түрүүлжэ ябана. Эрхим һаалишад Е. Л. Осколкова, З. Ф. Астрахинская, Н. Д. Белозерова, В. Ф. Литвинцева, П. Н. Зеркальцева гэгшэд һү һааха кварталайнгаа түсэбые бүри февраль һарада дүүргээд, мүнөө хоёрдохи кварталай түсэбые хаһадлаха болоо.

Управлениин хонишод түл абалгаяа бараг һайнаар түгэсхэжэ, ябаһан түлөө гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ байна. «Знамя Ленина» колхозой Чимит-Цырен Гомбоевой отарынхид 100 эхэ хонин бүриһөө зуун хурьга абаад, нэгэшье түл гарзалуулангүй түлжүүлжэ байнхай.

Энэ мэтээр ажал хүдэлмэридөө урдалжа, замай залууршад гэгдэһэн ажалша малшад, захиргаан соогоо түрүү зэргэдэ ябаһан колхоз, совхозууд эндэ олон даа. Эдэ нютагуудаар ябажа, эрхим түрүү хүнүүдээр хөөрэлдэхэдэ гоёл байна даа...

Имэ һангин сагта аяншалжа, арад зонойнгоо ажал хэрэгтэй танилсажа, сэдьхэл мэдэрэлыень сэтнэжэ ябахада һайхан даа, һайхан!

Мархайн аша ТАРХАЙ.

Хоёр юрөөлэй удха

Аха нютагай «Улаан малшан» (мүнөө «Коммунизм») колхозой Иванов Жанчин алдартай, суутай адуушан ябаһан юм. Колхозойнгоо адуу малые үни удаан саг соо эрхим һайнаар харууһалһанай түлөө Ленинэй орденоор шагнагдаа бэлэй. Энэ нүхэр 1958 ондо 65 наһандаа хүндөөр үбшэлжэ, наһа бараа һэн. Тэрэнэй хэлэжэ үгэһэн хоёр юрөөлэй удхые бэшэжэ абаа бэлэйб.

Нэгэдэхи юрөөл

«Хухархай ургатай,
Эбдэрхэй аягатай,
Тэгшэ баян жаргаарай».

Энэ юрөөл юугээрээ һонирхолтойб гэхэдэ, «хухархай урга», «эбдэрхэй аяга» гэжэ шэхэндэ аягүй, хадхуу муухайгаар дуулдаһан үгэнүүд аад, тайлбарилагдахадаа, һайн удхатай юм. Юундэ хухархай ургатай байхаб гэхэдэ, адуун һүрэгшни тоо томшогүй олон болог, тэрээн соохи эмниг эмниг адуудаа бари бариһаар, ургашни ходо хухархай байг гэһэн болоно. «Адуугаар тоолошогүй баян боло» гэһэн юрөөлтэй адли болоно.

Үхибүүдээр, нарай нялха аша үринөөр олон айлай аяга шанага эбдэрхэй, түүрхэй байхадаа гайхалтай бэшэ ха юм даа. Энээн дээрэһээ эбдэрхэй, түүрхэй аягатай бай гээшэнь «ашанараар үнэр олон боло» гэһэн удхатай.

Хоёрдохи юрөөл

Энэ юрөөлынь хүнэй шэхэндэ тааруу зохидоор дуулдабашье, муу удхатай, хараал шэрээлдэ дүтэ юм.

«Үргэн ехэ үтэгтэшни
Галуу шубуун жэргэг!
Үндэр ехэ сэргэдэшни
Хүхы шубуун донгодог!»

Галуу шубуунай, мүн хү[хы шу]буунай дайда дэлхэйдэ жэргэ[жэ, дон]годожо ябахань ехэл һайхан [...] ааб даа. Теэд гэнтэ юундэ [...] үтэг хииргэндэ, үндэр ехэ с[эргэдэ] ерээд жэргэжэ, донгодожо бай[...] лоо юм?! Хэнэйшье туха[й...] үтэг хииргэн хооһороо ёһотой, [...] һайхан сэргэдэ морин уягдаха[...] лёо ха юм. Ушар иимэһээ [...] юрөөл бэшэ, харин «үтэг хиир[гэ]ни, үндэр һайхан сэргэшни [...]рог, үгы болог» гэһэн ха[раалтай] адли удхатай болоно.

Энэ талаар, арад зоной [...] имэ үгэ бии: «хараана гэ[жэ] юрөөһэн байха, юрөөнэ гэ[жэ] хараaһан байха». Нэгэдэхи [...]най хараaһан түхэлтэй аад, [...]һэн удхатай. Тиихэдэ хоёр[дохи] юрөөһэн маягтай аад, хараа[л]хатай.

Д. Д. Лыг[...]
бэшэжэ а[...]

АЯН ЗАМ

(Таабари)

Үни урда сагта һэн ха. Нэгэ үбгэжөөл дэнэй дунда нэгэ үбгэн хүн бии гээшэ ха. хоёр хүбүүдээрээ хабарай түрүүшын (март) һарада тэмээ унаа хүллэжэ, холын аянда мордоо һэн гэхэ. Хабарай үдэр утахан тээшээ болоһон тула зүгөөргүйхэн ябажа аяшарһан нүхэд нэгэ аяншанай хоноһон газар оложо, хонохо тээшээ шиидэбэ. Хоёр хүбүүдынь тэмээгээ мулталжа, амархыень табяад, өөһэдөө гал түлижэ, сайханаа шанажа ороо һэн ха. Харин үбгэжөөл зүгөөргүйхэн иишэ тиишээ тойрон ябажа хараһанайнгаа һүүлээр, хоёр хүбүүдтээ иигэжэ хэлэбэ:

— Манай урдамнай нэгэ аяншан ябана. Хэрбээ үглөөдэр үдэлэнгүй ябабал, тэдэ аяншадые хонолгодонь хүсэхэбди. Тэдэнэр баруун нюдэ һохор тэмээтэй, мухар һүүлтэй сагаа эреэн нохойтой юм байна. Баһа тэрэнһээ гадуур үшөө гурбан хүн ябана,—гэжэ хаража байһан юумэ шэнгеэр хөөрэхэдэнь, хоёр хүбүүдынь ехэл гайхажа хоноод, үглөөдэрынь үдэлэнгүй ябабад ха. Харин харанхы болоходо байхада, тээ урдань улаан галхан улаб-улаб гэжэ байгаа һэн гэхэ.

Одоо мүнөө үбгэжөөлэй хэлэгшэ аяншадые хүсөөд харахадань, нээрээшье дүрбэн хүн байба. Тэдэнэй нэгэниинь ная гара наһатай, таяг тулаһан үбгэжөөл һуужа һууба. Хоёр хүбүүдэй гайхахын ехээр гайхан харахадань, нээрээшье мухар һүүлтэй сагаа эреэн нохой ябажа ябаба. Тиихэдэнь гайхан гэлын, тэмээень ошожо харахада, нээрээл баруун нюдэ һохор байба. Тиихэдэнь хоёр хүбүүд гайхахын ехээр гайхажа, эсэгэһээ ошожо һураа һэн гэхэ. Тиихэдэнь бодожо таажа үзэгты гэһэн аад, яашье таажа ядахадань, өөрөө тайлбарилжа үгөө һэн гэдэг.

Яагаад тэрэ үбгэн урдаа аяншанай ябаһаниие, мүн тиимэ амитадай ябаһые мэдээб?

Г[е]рий Самоцыренов.

Тайлбаринь:

1. Яагаад аяншадай ябаһые мэдээб? Үнэһэнэй бурмаар мэдээ. Нэгэ хоноһон үнэһэн бүлеэн байдаг.

2. Нэгэ нюдэ һохор амитан харадаг тала тээшээ шангаар гэшхэн ябадаг.

3). Март һара саһатай байгаа ха юм. Сагаа эреэн хөөбэр хэбтээ, һүүлынь саһа хонхойтор хадхаһан байгаа.

4. Дүтэ дүтэ алхалһан тулуур тулаһан хүнэй мүр байгаа.

5. Ондо ондоо гуталтай гурбан хүнэй мүр байгаа.

РЕСПУБЛИКЫН түүхэ мэдэхэ гүт?

«Улаан-Үдэ хотомнай анха түрүүн хэзээ тогтоһон юм» гэһэн асуудалда харюу.

1666 ондо ородой хасагууд Сэлэнгэ Үдэ хоёрой бэлшэр дээрэ заахан һуурин газар (отрок) түхеэржэ эхилһэн түүхэтэй. Тиихэ үедэ эндэһээ Эрхүү, Нэршүү хүрэтэр харгы татагдажа, хоорондоо харилсаа холбоотой болоһон байгаа. Хэдэн үрхэтэ айлтай болоһон заахан энэ һуурин 1690-ээд ондо Верхнеудинск гэжэ город болоһон. Россин гүрэн Верхнеудинск городоор дамжуулан, зүүн, урда зүгэй арадуудтай наймаа хэдэг болоһон юм. Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри тус город улам хүгжэһэн байгаа. Тиихэ үедэ арһа элдэдэг, хирпиисэ сохидог, мылэ хэдэг заводууд бии болоһон. 1880 оной үеэр Верхнеудинскдэ 19 хүдэлмэришэнтэй табан предприяти байһан. 1797 ондо эхин һургуули—арадай бага училищи нээгдэһэн, 1806 ондо уезднэ болгогдоһон байгаа. Энэ һургуулиди гол түлэб баяд, ноёдой 177 үхибүүд һуралсадаг байһан.

Агууехэ Октябриин революциин урда тээ Верхнеудинскдэ һуралсалай үсөөхэн байшан бии байһан һаа, мүнөө 36 мянгаһаа дээшэ һурагшадтай хэдэн олон дээдэ, дунда һургуулинууд нээгдэнхэй. Мүн медицинын талаар хэлэхэ болоо һаа, 1869 ондо нэгэ врач, хоёр фельдшертэй гансахан больница байһан юм.

1885 ондо городоо болбосон түхэлтэй болгохо жасада оройдоо 269 түхэриг һомологдоһон байгаа. Мүнөө Улаан-Үдэмнай үдэр бүри урган хүгжэжэ, гоё һайхан городуудай нэгэн болож байнхай. 1923 ондо город дотор 170 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байранууд байдаг һаа, мүнөө энэ тоомнай аяар 1.166.909 дүрбэлжэн метр болотороо үргэдхэгдөө. Энээнэй хажуугаар промышленность, соёл гэгээрэлнай хэды ехэ хубилалта, хүгжэлтэтэй болоо гээшэб!

Улаан-Үдэ хотынгоо байгуулагдаһаар 300 жэлэй ойе ажалай амжалтаар угтахын тула республикын, городой ажалшад мүнөөнһөө бэлдэжэ эхилэнхэй. Энэ һайндэр 1966 ондо тэмдэглэгдэхэ юм. Энэмнай агуехэ ород арадай аха дүү ёһоной туһаломжаар буряад арадай хүгжэн һалбарһан, зол жаргалаа олоһон алдарта түүхын нэгэ хуудаһан болоно.

Г. МИРОНОВА,
Улаан-Үдын горсоведэй түрүүлэгшын орлогшо.

Буряад үгын тайлбари

1. **Сэн** гэһэн үгэмнайород хэлэнэй **цена** гэдэг үгэ ааб даа. Цена гэһэн үгын түрүүшынь аялган түрүүн үгүүлэгдэхэ болоһоороо, һүүлшынь **а** аялган буряад аялганай һубарилай (сингармонизм) ёһоор **е** аялгантаяа нэгэ үгэ соо таарахагүй байһандаа хаягдажа, **сэн** боложо буряад хэлэндэ абтаа. Энэ үгэ удхаараа адли жэнхэни буряад үгэтэй зэргэшээдшье ябадаг, жэшээлбэл, **унэ сэнгынь** хэды, юутэ юм г. м.

2. **Баршаа.** Энэ хадаа **барыш** гэһэн род үгэ бшуу. Зарим нютаг хэлэнүүдтэ **барииша** гээдшье хэлсэдэг.

3. **Панхаруудтаха.** Ород хэлэнэй **обанкротиться** гэһэн үгэ буряад хэлэндэ абтахадаа, буряад үгүүлбэриин абяан яряанай хэмдэ үлтэржэ, панхаруудтаха гэһэн түхэлтэй болоо бэзэ. Ушарынь буряад хэлэндэ гурбан хашалган гү, али **п, б, к** гэхэ мэтэ хашалганууд бэшэ хашалгануудтай зэргэлүүлэгдэжэ бүридэһэн жэнхэни буряад үгэ юрэдөө байдаггүй. Тиимэ шалтагаанһаа панхаруудтаха гэһэн үгэ соо **к, р** хоёр хашалганай хоорондо **а** аялган, бэшэшье хубилалта ороһон бэзэ.

Панхаруудтаха гээшэмнай жэнхэни удхаараа болоходоо, эдлэжэ байһан зөөри зөөшэһөө, мал һүрэгһөө һалаха, хооһорхо гэһэн удхатай байгаа. Энэ үгэ байн байтараа удха шанараа үргэдхэжэ, **бираа таһарха, мүрөө алдаха, хэрэг буруутаа** гэһэн удхатайгаар мүнөө хэрэглэгдэдэг. Энэ үгын улам саашаа буряад болохонь юуб гэхэдэ, буряад шэнэ нэрэ үгые бии болгоо, жэшээлбэл: панхаруудталга г. м.

4. **Борной** (тушаалай зиндаа). Энэ хадаа **выборный** гэһэн ород үгэ бшуу. Выборный гэһэн үгэ буряадууд өөрынгөө хэлэндэ абахадаа, үгынь һуури **(-бор-)** нэн түрүүн анхаралдаа абажа, **вы**—гэһэн префиксынь буряад хэлэнэй яряанай нугалбарида өөр буса байхадань хаяад, **-ный** гээшэнь **-бор-** соо байһан аялганай һубарилда тааруулагдажа, **-ной** болоһон түүхэтэй.

5. **Таршанаа.** Буряад үгэ **с, т** хашалгануудаар эхилдэггүй байһандаа **старшина** гэһэн ород үгэ буряад хэлэнэй фонетикын гуримда хэблэгдэжэ, таршанаа болоһон бэзэ даа.

6. **Гулбаа.** Энэмнай голова гэһэн үгэ ааб даа. Хаанта засагай үедэ багсаахада мүнөөнэй нэгэ һомоной зэргын айлнуудые зонхилжо байһан хүниие **голова** тушаалай зиндаа хаан засагаархин үгэһэн байгаа.

Энэ үгын түгэсхэлэй **а** аялган сохилтотой байһандаа, түрүүшынь сохилтогүй **о** аялгань сохилтотой **а** -гайнгаа нүлөөдэ орожо, аялганай һубарилай гуримаар **у** болоод, **л** -гэй хойтодохи тодо бэшэ **о** -гой үгы болошоходо гулбаа гэжэ болоо.

Байгша зуун жэлэй эхин багаар буряад арадай ниитэ-политическэ байгуулалтань, мүн ажахынь Баруун Европын болон Россин гүрэнэй капиталис байгуулалтын, ажахын, худалдаа наймаанай, промышленна капиталай нүлөөдэ ороһон түүхэтэй. Энэ үеһөө эхилжэ, капиталис гуримай ниитэ-политическэ байгуулалтада, ажахыда, худалдаа наймаанда хабаатай үгэнүүд буряад хэлэндэ орожо эхилһэниинь мэдээжэ. Дээрэ дурсагдаһан: **сэн, баршаа, панхаруудтаха, борной, таршанаа, гулбаа** үгэнүүд эгээл тэрэ үедэ абтаһан байна.

У-Ж. Дондуков,
хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Манай үе сагай урда тээхи 327 ондо Александр [Маке]донский Энэдхэг орон худар аяншалга хэхэдээ, зүг[...]гөөр бии болгогдоһон «хатуу мёд» хараһан байгаа.

Урдань саахар гээшые нюдэндөө хараагүй грек[...] Энэдхэг ошоходоо, тэрэниие «хатуу мёд» гэжэ нэр[...] байгаа. Энэдхэгтэ саахар тростнигһаа (м[...]һоо) абтадаг байба. Европодо тэрэ гайхамшаг ургама[л...]хай үгэ хүүр удаан саг соо хэлсэгдээ. Тиигэһээр байтар халуун [...]до ургадаг саахарай тэрэ модон бүхы тропическа оронуудта, мүн [...] тропическа уларилтай газарнуута ургуулагдажа эхилһэн байха.

1150 ондо тэрэнэй плантаци Кипр олтирог дээрэ анха түр[үүн] бии болгогдоо. 1400 он багта тростник Сицилидэ, Калабрида, Ис[пани]урда эрье шадар ургуулагдажа эхилээ. Удангүй Мадейрэ, Кан[ар...] олтирогуудта ургуулагдаһан байна. 1510 ондо Антильска олтир[...] «канарска тростник» гэжэ нэрэтэйгээр тэрэ ургамал үрэжүү[...] Саахарай тростник Атлантиин океаниие алад алхажа, Вест-И[ндид...] Урда Америкын хойто захаар ургуулагдадаг хүдөө ажахын гол үр[...] болонхой. Тропическа Африкадашье саахарай тростник нютагж[...] даа.

Хэдэ миллион пүүд «хатуу мёд» корабльда ашагдан, Европ[...] зөөгдэнэ. Байжа байтар Европо гэнтэ өөрын «саахарлиг» ургама[л...] тэжээлэй свёклотой болоо. Тэрээнһээ саахарай свёклын тусхай [...] бии болгогдоһон байна. Саахарай тростнигай плантациин эзэд [...]ниие мэдэн гээд тэшхээ. Тэдэнэр гансахан тропическа наранай т[...] ёһотой саахар ургуулагдажа шадагдаха юм гэжэ һанадаг байһан. [...] арсалдаанда химигүүд хабаадалсаа. Тодорхойгоор хэгдэһэн шэнжэ[...]гын ёһоор свёклын болон тростнигай саахар алиниинь алин гэ[...] адли шанартай гэжэ тодорхойлоо.

Мүнөө үедэ Европо өөрыгөө өөрынгөө саахараар дүүрэн хангана. [...]шье һаа, урда зүгэй оронуудта саахарай тростнигайнь плантаци [...] нөөшье хэдэ мянган гектар талмай эзэлнэ.

(Календарьһаа абтаба).

Редакторай орлог[шо]
Ц. Ц. ЦИБУДЕ[ЕВ].

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Уд[э], улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. ред[ак]тора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-[...], отделов: сельскохозяйственного производства и парт[ий]ной жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и пар[тий]ной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологичес[кого] — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабсел[ько]ров и писем — 25 — 41, 38-30, информации — 32-74 и пер[ево]дов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Со[вете] Министров Б[урятской] АССР.

Н00081. **Зак. № 363.**